

In dit nummer:

- 203 Jakobs naam
R. Brands
- 204 Het evangelie verborgen
in de Bijbel
A. van der Dussen
- 206 In Christus geheiligd
A. Troost
- 208 Is de verpleegkundige
verantwoordelijk?
W. Smouter
- 210 Een tornado als Godsoordeel
J.J. Lakerveld
- 212 Van de oude man en zijn geheimen
J. Vonkeman
- 214 Maassluise Nederlandse Gereformeerden
betrekken eigen kerkgebouw
W.G. Versteeg

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Thuiszorg in tweevoud

D. Stellingwerf, Ede

Twee weken geleden spraken we in de Tweede Kamer over de thuiszorg. En wanneer we in 'Den Haag' ergens over spreken dan is er meestal sprake van een probleem. Zo ook nu. De thuiszorg zit in de problemen. In de eerste plaats is er de bedreiging van de zogeheten particuliere thuiszorgorganisaties. Door de reguliere thuiszorgorganisaties meestal 'de commerciële' genoemd. Nu is het zeker zo dat de gevestigde thuiszorginstellingen 'concurrentie' ondervinden van deze nieuwkomers op de zorgmarkt. Ik schrijf deze woorden tussen aanhalingstekens, omdat de zorg met betrekking tot de hulpbehoevende naaste wel heel moeilijk met winstmaximalisatie en met de wet van vraag en aanbod in overeenstemming te brengen is. Die kant moet het in de thuiszorg dan ook niet op. En die kant hoeft het ook niet op. Wanneer de overheid voor alle zorgaanbieders gelijke randvoorwaarden stelt, dan zou er geen sprake van een probleem behoeven te zijn. Als de overheid eisen stelt ten aanzien van de aan te bieden diensten, van de arbeidsvoorwaarden en van de acceptatieplicht van hulpvragers, dan zou er wel degelijk ook een frisse wind door thuislandzorg kunnen waaien. De vanzelfsprekendheid van monopolieposities zou dan zijn verdwenen en men mag elkaar dan gaan 'beconcurreren' op basis van kwaliteit. Kwaliteit die uiteraard ten goede dient

te komen aan de hulpbehoevende medemens. Daar lijkt mij weinig op tegen. Eis bij dit alles is ook dat de overheid een sluitende controle op de uitvoering in stand houdt. Dat een dergelijke eis de overheid nogal eens voor problemen plaatst is wel gebleken bij het nog in uitvoering zijnde CTSV-drama.

Keuzemogelijkheid

In de nieuwe verhoudingen wordt de keuzemogelijkheid voor de hulpbehoevende groter. Daar is veel voor te zeggen. Samenhangend met die grotere keuzemogelijkheid worden ook mogelijkheden en kansen geboden om christelijke thuiszorgorganisaties op te zetten. Die kansen zullen nog groter worden wanneer patiënten een persoonsgebonden budget toegewezen krijgen waarmee ze zelf kunnen bepalen van waar en van wie ze hun hulp willen betrekken. De vaag is of christelijk Nederland deze geboden kansen ook zal grijpen.

Tegelijkertijd met de landelijke discussie over de thuiszorg heeft de thuiszorgsituatie van ons eigen gezin op z'n grondvesten staan schudden. Ten gevolge van een ziekenhuisopname van mijn vrouw heeft ons gezin aan den lijve ondervonden hoe hulpbehoevend niet alleen de zieke wordt, maar ook het gezin waar de moeder des huizes normaliter de leiding heeft en leiding geeft. Op die momenten word je er bij bepaald dat wat wij normaal zijn gaan vinden helemaal niet zo normaal is. Het is een groot wonder wanneer je dagelijks mag constateren dat je gezond bent. Door een situatie van plotselinge ziekte leer je weer te zien hoe waarde(n)vol een goede taakverdeling binnen het gezin is, maar ook dat je je dat steeds terdege bewust

dient te zijn. Dankzij veel kunst en vliegwerk en uiteraard dankzij de thuiszorg van familie, buurt- en kerkenoten konden de noodzakelijke dingen voortgang vinden. Het gewone bleek niet zo gewoon. Het gewone is gewoon een wonder!

Maatschappelijke bijdrage

Eens te meer is mij gebleken dat thuiswerkende moeders volstrekt onrecht wordt aangedaan wanneer zij in de officiële stukken van de overheid als 'niet-werkend' of als 'improductief' worden neergezet. Moeders die de thuiszorg voor een gezin als hun roeping ervaren leveren mijns inziens bijkans de grootste maatschappelijke bijdrage aan de Nederlandse samenleving. Vanuit die optiek mankeert er ook iets aan het beleid van de Nederlandse overheid om koste wat het kost meer vrouwen in leidinggevende posities te benoemen. Daar mag zelfs positief voor worden gediscrimineerd! De overheid miskent daarmee dat veel vrouwen die de gezinszorg van het eigen gezin op zich hebben genomen in wezen een evenredig deel van het gezinsinkomen inbrengen. Verder vergeeft of weigert de overheid te erkennen dat veel thuiswerkende vrouwen de kwaliteiten van een topmanager (dienen te) bezitten. Thuiswerkende vrouwen doen aan timemanagement, conflictmanagement, management by accident en ga zo maar door. De overheid kan de positie van thuiswerkende moeders alleen maar tot haar eigen schade en schande onderschatten. Het wordt tijd dat de overheid wakker wordt. En o ja: voor alle hedendaagse thuiswerkende vaders geldt mutatis mutandis natuurlijk hetzelfde...
Dick Stellingwerf is lid van de Tweede Kamer voor de RPF.

Veertiendaagse uitgave van de
gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. P.J. van Kampen
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-620476
Telefax: 0513-627036.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 030-6961525.

Abbonementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abbonementen

Het aanvragen of opzeggen van
abbonementen uitsluitend bij de
administratie. Abbonementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts per 31
december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot
15 november.

Abbonementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 33,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of f 104,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 65 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30
uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar Nedag,
t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-410760, fax 0342-492542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille
of grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechtzienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

ISSN 0030-3356

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.
Opgave: telefoon 0513-620476; tele-
fax: 0513-627036; E-mail:
kmuller@epsilon.nl

- 7 sept. Gereformeerd Appel,
Amersfoort
3 okt. Vrouwencontactdag te
Dronten; info: 0321-314081
9 nov. Zendingsnajaarsvergadering
Leerdam met
samenwerkende kerken

Een goeie tip

Geef vrienden of familie een half-
jaar OPBOUW cadeau. Bestel
een cadeaubon door f 25,-
over te maken op giro 404945
t.n.v. Opbouw, Nieuwerkerk/IJss-
sel, met vermelding: 'cadeaubon'.

Op kamers in Eindhoven?

ISECK - Interkerkelijke Stichting Evangelisch Centrum Koenraad - biedt aan jonge mensen de mogelijkheid om samen in een christelijke sfeer te wonen. We beschikken over 20 kamers verdeeld over 2 huizen, waarvan er bij de wisseling van het studieseizoen een aantal vrijkomen. Wil je daarvoor in aanmerking komen? Meld je dan zo spoedig mogelijk - bij voorkeur voor 1 juli.

Secretariaat: J.G. Blok, de
Bleker 31, 5506 BA Veldho-
ven, tel.: 040 253 32 87.

Ontvangsten boeken

Jürgen Spiess,

Geloven voor kritische denkers.

87 blz., f 14,90

ISBN 9029713345

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Dr. Jakob van Bruggen,

Het evangelie van Gods Zoon;

Persoon en leer van Jezus volgens de vier evangeliën.

Serie: Commentaar op het NT; derde serie.

280 blz., f 59,-

ISBN 902426135X

Uitg. J.H. Kok, Kampen

Gerrit van der Stouw,

Paradijs der lage landen;

visies op vreemdelingen en vreemdelingenbeleid.

95 blz., f 22,50

ISBN 9024277744

Uitg. J.H. Kok, Kampen

Dr. Ruud Ganzevoort,

Omgaan met verlies;

Pastorale vragen rond crisis en geloof.

148 blz., f 24,50

ISBN 9029713593

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

J. Jonker,

'In de kerk zie ik het niet zitten';

Een poging tot herstel van het gesprek.

134 blz., f 24,90

ISBN 9024278414

Uitg. Kok, Kampen

K.B. Holwerda v.d.m.,

Oorsprong in ontferming;

Studie van de kernmomenten van Exodus.

94 blz., f 18,90

ISBN 9029713682

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Drs. W.G. Rietkerk,

Wakker op weg;

Teksten om de dag mee te beginnen.

106 blz., f 19,90

ISBN 9029713178

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Nicholas Wolterstorff,

Van zekerheid naar trouw;

Christen-zijn en de wetenschap in een postmo-
derne cultuur.

128 blz., f 24,50

ISBN 9023918606

Uitg. Boekencentrum, Zoetermeer

Jakobs naam

„...” Hoe is uw naam?...; ...uw naam zal niet meer Jakob luiden, maar Israël... (Gen. 32:27, 28).

R. Brands, Middelburg

Tegenwoordig worden namen gegeven aan mensen, niet zozeer vanwege hun betekenis, maar meer uit gewoonte, passend bij de hedendaagse mode. Slechts in aan een mens gegeven bijnaam zien we nog een min of meer rake typering van wat die mens doet of is. Voor de meeste officiële instanties is het nummer van een mens ook vaak belangrijker dan zijn naam.

In de Bijbel is dat vaak anders; daar krijgt een mens een naam, die past bij zijn karakter. Van Jakob lezen we in Gen. 25, dat hij bij de geboorte de hiel van zijn tweelingbroer vasthield en men zag daarin kennelijk al iets van de hielenlichterij, waaraan Jakob zich later veelvuldig zou schuldig maken.

Een nachtelijk gevecht

Slim heeft Jakob, op de terugweg na z'n vlucht en na allerlei wederwaardigheden bij z'n oom Laban, iets uitgedacht om zijn broer Esau gunstig te stemmen: overvloedige kado's voor Esau en verdeling van zijn in vreemdelingschap verworven bezit in groepen, om in geval van ruzie met Esau in elk geval een deel van zijn bezit veilig te stellen. Maar op het moment, dat Jakob nog alleen achtergebleven is en hij als laatste de oversteek zal gaan maken, wordt hem een halt toegeroepen: een Onbekende, die blijkbaar God geweest is, houdt Jakob de hele nacht lang tegen door met hem te worstelen. Het is alsof tegen Jakob gezegd wordt: „Die bezittingen, Jakob, waarmee jij gezegend bent in de afgelopen jaren stellen in wezen niets voor; je hebt het echt niet alleen maar zelf in de hand; kijk maar, het is allemaal aan de overkant en je kunt er zelf niet eens bij, zolang Ik je tegenhoud”. Zo ontstaat een worsteling, die de hele nacht door. Maar blijkens de

woorden, die gezegd worden na de komst van het daglicht, heeft Jakob wel iets geleerd in die strijd. Immers, als de Onbekende tegenstander voorstelt om de strijd maar te staken, zegt Jakob niet: „Dat is goed, dan kan ik er eindelijk eens door, en naar m'n eigendommen toe om maatregelen te treffen, die nodig zijn”.

Nee, Jakob toont te hebben geleerd, wat echte zegen is: „ik laat u niet gaan, tenzij u mij zegent”.

Het vragen naar de naam

Als Jakob de zegen wil, een echte zegen, dan kan hij die krijgen, maar dan moet wel eerst het mes erin. Eerst moet de oude mens weggedaan worden. En in dat licht bezien, is de vraag van Jakobs tegenstander naar Jakobs naam niet slechts een vraag om een geheugensteuntje, zoiets als: help me even op weg, ik ben je naam even kwijt, hoe heet je ook al weer?

Deze vraag wil het mes zetten in Jakobs oude mens. Hij moet zelf zeggen hoe hij heet, d.i. wie en hoe hij is. Dat is voor niemand eigenlijk echt gemakkelijk; Je naam noemen betekent ten diepste immers: iets van jezelf prijsgeven, even je masker afzetten en je even niet anders voordoen dan je bent, want als een ander je naam, je ware aard kent, heeft die ander een zekere macht over je en heb je het niet allemaal zelf meer in de hand. Dat had Jakob dus ook niet en daarom zal het antwoord van Jakob dan ook wel heel bedremmeld geklonken hebben, als een timide schuldbelijdenis. Ik ben Jakob... hielenlichter..., bedrieger..., leugenaar... En pas dan kan God met zijn ware zegen Jakob tegemoet komen. Pas dan klinkt voor Jakob het verlossende woord: uw naam zal niet meer Jakob luiden, maar Israël.

Naamsverandering

De ware zegen bestaat voor Jakob dus in verandering van zijn naam: Eerst was het „bedrieger”, nu is het „Strijder Gods” of „held van God”, eerst „zondaar”, nu „verloste”. Zo wordt Jakob, worden ook wij gezegend, niet meer genoemd naar wat we

van onszelf zijn, maar genoemd naar wat we in Christus zijn. Maar die zegen betekent niet, dat alles nu voortaan als van zelf en voor de wind zal gaan. Kijken we maar weer naar Jakob: als hij nog Jakob heet, gaat het hem, naar de mens gesproken, voor de wind: eerstgeboorterecht met de daarbij behorende zegen, ontsnapping aan de wraak van Esau, later ook aan die van Laban, hij verwerft twee vrouwen, veel kinderen en een enorme kudde. Maar na Priël gaat het uiterlijk gezien slecht met Jakob: gehandicapt, mank aan de heup moet hij door het leven; z'n enige dochter wordt op een keer verkracht; z'n lieveling Rachel sterft; z'n zoon Jozef ontvalt hem op een niet al te fraaie manier.

De naam van God

Tenslotte wil Jakob dan ook weten wie God nou eigenlijk pecies is, hoe het

*genoemd
naar wat we
in Christus
zijn.*

karakter, de naam van God is. Maar voor Jakob was de tijd er nog niet om die Naam te kennen. Pas later licht God een tipje op van de sluier, die over Zijn Naam, Zijn wezen, Zijn aard, Zijn karakter ligt. Eerst aan Mozes maakt God zich bekend met de naam Jahwè: Ik ben die Ik ben en ook dan ligt er nog iets van een geheimenis in. Pas in het Nieuwe Testament, als God mens wordt in Zijn Zoon, wordt Zijn Naam ten volle duidelijk. In de naam „Jezus”, laat God zich kennen naar Zijn ware aard: „De Here verlost” betekent die lieflijke naam en die naam maakt Hij waar!

Het evangelie verborgen in de Bijbel

A. van der Dussen, Eindhoven

Niet voor niets herinnert deze titel aan die van mijn vorige artikel in Opbouw: GOD VERBORGEN ONDER HET KRUIS. Zoals Luther vaststelt, dat wij God nergens anders kunnen vinden dan in zijn 'vermomming' van zwakheid en dwaasheid, zo gelooft hij ook dat Gods heerlijk evangelie verstopt is in een boek dat niet zelden de hoon van de intellectuelen oproept: de bijbel. Met zijn opvatting kunnen wij onze winst doen in de hedendaagse discussie over het Schriftgezag.

Eerbied voor de Schrift

Sinds mensenheugenis wordt er kritiek uitgeoefend op de bijbel. Reeds in de tweede eeuw hadden intellectuelen er een behagen in, de fouten en ongerijmdheden op te sommen die zij in de bijbel hadden ontdekt. Beroemd is de aanval op de bijbel van een zekere Celsus geworden: in het jaar 178 publiceerde hij een boek, waarin hij met een keur van argumenten de stelling poneerde, dat een boek met zoveel dwaling en leugen het vertrouwen van mensen niet waard is. Na Celsus zijn er tallozen geweest die hetzelfde beweerden, tot op de dag van vandaag toe. Het effect van die aanvallen is reusachtig. Het is langzamerhand gebruikelijk geworden in onze maatschappij, om zich enigszins denigrerend over de bijbel uit te laten. Binnen de kerken is grote onzekerheid waar te nemen. Veel christenen zijn zo gevoelig voor die opsomming van ongerijmdheden in de bijbel, dat hij voor hen van zijn voetstuk gevallen is. De diepe geloofscrisis waar wij middenin zitten, wordt daardoor alleen maar versterkt.

Luther zou op dit alles met ontzetting hebben gereageerd. Voor hem stond zo vast, dat de bijbel de bron is waaruit wij de blijde boodschap van Gods genade mogen putten, dat hij niet geargeld zou hebben in dit onderuit

halen van de bijbel de hand van de duivel te zien. Zijn eigen leven en denken is doortrokken van mateloze eerbied en dankbaarheid voor de Heilige Schrift. Elk jaar las hij de hele bijbel twee maal door. Zijn professoraat in de theologie, dat hij met korte onderbrekingen meer dan dertig jaar heeft uitgeoefend, wijdde hij aan niets anders dan aan bijbeluitleg, wat in die tijd als revolutionair gold. Wetende dat hij het Duitse volk geen grotere dienst kon bewijzen dan met een bijbel in de eigen taal, heeft hij de enorme prestatie geleverd om, naast al het andere werk dat hij deed, samen met een aantal vrienden en collega's heel de bijbel te vertalen. In talloze uitspraken heeft hij zijn grenzeloze hoogachting voor de bijbel tot uitdrukking gebracht. Ik citeer er een aantal:

Wat de weide is voor het vee, het nest voor de vogel, de rivier voor de vis, dat is de Schrift voor de gelovige ziel.

We moeten een titel en letter van de bijbel groter achten dan de hele wereld en daarvoor sidderen als voor God zelf.

De Heilige Schrift is een ongelooflijk grote boom, maar er zit geen takje aan, waaraan ik niet met eigen hand geschud heb en ik heb er steeds weer een paar appels afgehaald.

Ik stel tegenover alle uitspraken van de Vaders, tegenover aller mensen, engelen en duivelen kunst en woord: de Schrift. Hier sta ik, hier houd ik stand, hier daag ik uit en zeg: Gods Woord is me meer waard dan alles.

Hout, hooi en stro

Er kan geen twijfel over bestaan: Luther heeft de bijbel in zijn hart gesloten als een kostbare schat, waarmee hij met de grootst mogelijke eerbied omgaat. Des te intrigerender is het, dat hij tegelijk een open oog heeft voor die dingen in de bijbel, waarover mensen vanouds de wenkbrauwen gefronst hebben. Om met het minst beduidende te beginnen: Luther heeft vraagtekens gezet bij de apostolische herkomst van bijbelboeken als Jacobus, II Petrus, Judas en Openbaring.

Ook geloofde hij niet dat het boek Prediker door Salomo geschreven is en hield het erop, dat veel wetten die op naam van Mozes staan al lang vóór hem bestonden. Daarnaast stelt Luther vast, dat de bijbel in historisch opzicht niet altijd even betrouwbaar is. Zo constateert hij dat de geschiedschrijving van de boeken Koningen en Kronieken onderling soms tegenstrijdig is. Ook merkt hij op, dat de vier evangeliën de lijdensgeschiedenis elk op een zo eigen wijze vertellen, dat de beschrijvingen niet met elkaar kloppen. Maar Luther gaat nog verder: hij heeft ook inhoudelijke kritiek. Hij maakt onderscheid tussen bijbelboeken die de centrale inhoud van het evangelie bevatten, en Schriftgedeeltes die een lager evangelische gehalte hebben. Tot de eerste rekent hij onder andere het boek Genesis, de Psalmen, het evangelie van Johannes en diens eerste brief, en Paulus' brieven aan de Romeinen, Galaten en de Efeziërs. Veel minder hoog geeft hij op van een boek als Esther ("ik vind er Christus niet in"), Jacobus ("hij probeert met wettisch drijven te bereiken

**bijbelse boodschap
niet als
een objectieve
waarheid
in de bijbel**

wat de echte apostelen met de lokstern der liefde willen bereiken") en Openbaring ("te veel duistere visioenen"). Van verschillende bijbelschrijvers durft Luther te zeggen, dat zij niet alleen met goud, zilver en edelstenen gebouwd hebben, maar er ook hout, hooi en stro tussenvoegden. Met andere woorden: er staan dingen in de bijbel die de toets der kritiek van God zelf niet kunnen doorstaan (vgl. I Corinthiërs 3:12-15)...

Mozes in het rieten mandje

Hoe is het mogelijk, dat een en dezelfde man zich zo kritisch over de bijbel kon uitlaten én met zo'n diep ontzag? Luther verenigt hier twee benaderingen die elkaar tegenwoordig lijken uit te sluiten. Waar eerbiedig

voor het gezag van de bijbel gebogen wordt, verdraagt men de gedachte niet dat er iets in de bijbel niet zou kloppen of dat kritische kanttekeningen zouden kunnen worden geplaatst bij bepaalde teksten. Omgekeerd, waar men vrijmoedig concludeert dat de bijbel in historisch opzicht vaak niet betrouwbaar is en men ook de inhoud van bepaalde Schriftgedeeltes naast zich neer durft te leggen, is van hoogachting voor de Schrift niet zelden weinig meer te bekennen. Maar wat zo verdeeld is over enerzijds fundamentalisme en anderzijds Schriftkritiek, gaat bij Luther dus wonderlijk genoeg samen. Dat heeft alles te maken met de inslag van zijn theologie. Zoals we eerder hebben gezien, bevat de bijbel volgens Luther niet een aantal 'objectieve' waarheden die men al dan niet kan aanvaarden, maar is het een boek dat mij persoonlijk aanspreekt met de overrompelende boodschap, dat God mij, zondaar, in Christus genadig. Die boodschap is de grootste schat die men in het leven kan ontvangen. Van daar dat Luther zo mateloos onder de indruk is van de Heilige Schrift en er met geheel zijn wezen aan is verknocht. De kille analyses van schriftkritische theologen zouden hem daarom volkomen vreemd zijn, evenals het geringschatten van de bijbel dat binnen de moderne christenheid nogal eens voorkomt. Nee, juist omdat God in de bijbel het verlossende woord tot ons spreekt, is het een heilig boek dat men niet genoeg kan respecteren. Maar dat betekent óók, dat de bijbelse boodschap niet als een objectieve waarheid in de bijbel voor het grijpen ligt. Zij spreekt slechts tot die mens, die niet wegloopt uit zijn positie als zondaar voor Gods aangezicht. "Alleen de ervaring maakt de theoloog": je ontdekt het evangelie alleen maar, wanneer je jezelf meeneemt met alles wat je ervaart aan vervreemding van God. Zo is bijbellezen voor Luther levenslang een avontuur gebleven. Hij wist dat de bijbelwoorden hun geheim niet zomaar prijsgeven, maar dat een mens ze alleen kan verstaan in betrokkenheid op God, die zeer kan toornen maar ook zeer genadig is. Daarom had hij van de bijbel ook niet de verwachting, dat alle historische beschrijvingen feilloos met elkaar zouden kloppen en dat het evangelie van Christus op elke bladzijde in alle helderheid terug te vinden zou zijn. In dat geval zou een mens toch weer greep kunnen krijgen op God en zijn woord. Wat Luther gezegd heeft over de blokkade die God opwerpt voor mensen,

die in hun hoogmoed blijven proberen langs de natuurlijke weg naar Hem op te klimmen, past hij toe op Gods openbaring in de Schrift. Zoals de Here zichzelf verborgen heeft onder het kruis, zo heeft Hij ook zijn heerlijk evangelie verborgen in een boek, dat hoogmoedige intellectuelen alleen maar teleurstelt. Wie met behulp van logisch nadenken en heldere denkkracht in de Schrift probeert binnen te dringen om het evangelie op het spoor

combinatie van enerzijds diepe ernst, en anderzijds ruimte en onbevreesdheid

te komen, komt bedrogen uit. Want de bijbel is tegen het geweld van logica niet bestand, en is op veel plaatsen zo duister dat het niet zal lukken om er een fraai beeld van God uit te construeren. Luther geeft het grif toe: er zijn veel verhevener, veel majesteitelijker boeken dan de bijbel. "Het is een worm en geen boek, vergeleken met andere boeken." Maar dat is geen reden om de bijbel te minachten, net zoals de gekruisigde niet onze smaad maar juist onze aanbidding verdient. God verstopt zijn heilswoord in bijbelboeken die in historisch opzicht ramelen en waarin het lang niet enkel goud is dat er blinkt, om ons zo te dwingen op Christus te gaan letten, de gekruisigde, die in zwakheid en dwaasheid Gods kracht en wijsheid laat gelden. Bij het bijbellezen heb je de Geest nodig, om de opmerkzaamheid te kunnen ontwikkelen waarvan de dochter van de farao blijk geeft:

De bijbel is slechts een simpel rieten mandje, met klei, pek en dergelijke dingen bestreken, nochtans ligt er een mooi, levend jongetje in, Mozes, die het ware inzicht heeft in het goddelijke woord en de dochter van de koning ontfermt zich over hem en neemt hem aan als haar zoon.

Ernst, ruimte en onbevreesdheid

Opgegroeid als wij zijn binnen de calvinistische traditie zijn onze oren aan deze intonatie niet gewend. Calvijn was, veel meer dan Luther, de meester van het evenwichtig uitwerken van de ontdekkingen van de Reformatie. Stellig had hij, mede onder invloed van zijn juridische scholing, ook veel meer affiniteit met het afgewogen en

voorzichtige formuleren zoals dat kenmerkend is voor de scholastiek. Bij Luther is het allemaal veel gedurfter, veel persoonlijker, veel meer visionair, en zeker veel paradoxaler. Luther is daardoor ook kwetsbaarder. Zulke opmerkingen als over Jacobus en de Openbaring van Johannes: daar is het laatste woord natuurlijk niet over gezegd, en hij was zich daar ook scherp van bewust. Zo heeft hij trouwens wel meer uitspraken gedaan waar wij nu het hoofd over schudden. Berucht zijn bijvoorbeeld zijn uitvallen naar de Joden. Maar het is ongetwijfeld dankzij die durf die hem zo kwetsbaar maakt, dat hij als ontdekkingsreiziger in het Koninkrijk van God de horizon van het christelijk leven enorm heeft verwijd. Vanuit zijn uitzonderlijk diepe inzicht in de reikwijdte van Gods toorn en genade heeft Luther, naar mijn besef meer dan Calvijn, met behoud van de ernst ruimte gebracht en angsten verdreven. Die combinatie van enerzijds diepe ernst, en anderzijds ruimte en onbevreesdheid, ervaar ik ook in zijn omgang met de bijbel. Voor die combinatie wil ik pleiten, nu wij in onze Nederlands Gereformeerde kring druk bezig met onze plaatsbepaling ten opzichte van het Schriftgezag. Ik vind het terecht dat er grote waakzaamheid is: onze kerken mogen ervoor bewaard worden dat de hoogachting voor de Heilige Schrift afneemt en plaats maakt voor arrogantie en onzekerheid ten opzichte van zijn gezag. Maar ik vind het even terecht dat het appèl gedaan wordt om, als het gaat om dingen in de bijbel die kritische vragen oproepen, de kop niet in het zand te steken en om intellectueel eerlijk te blijven. Onmiskenbaar tekent zich langs die lijnen verdeeldheid af in onze kring. Maar van Luther leer ik, dat die twee dingen toch echt kunnen samengaan: een diep ontzag voor de stem van de levende God, zoals die vanuit de bijbel tot ons komt, en Geestelijke vrijmoedigheid om te onderscheiden waarop het aankomt in de bijbel. Ik weet het: dat laatste is riskant. Want hoe gauw slaat die vrijmoedigheid niet om in eigenmachtig oordelen over wat wél en wat niet Gods Woord is. Het vraagt werkelijk diepe vertrouwdheid met de stem van de goede Herder, om bijbelwoorden kritisch te kunnen afwegen. Maar moeten we er om die reden voor terugschrikken? Mij dunkt: dan ruilen we de Geest in voor menselijke zekerheid. En als er één ding is dat we van Luther kunnen leren, dan is het dat dát niet de bedoeling is!

In Christus geheiligd

A. Troost, Amsterdam

Een recente discussie in het Ned. Dagblad tussen A. Kamsteeg en enige predikanten gaat over de oude strijdvraag hoe het nu eigenlijk zit, dat wij in Christus al volmaakt zijn, dood zijn voor de zonde, maar in de praktijk van ons dagelijks leven beslist niet. Onze traditionele dogmatiek lijkt hier niet bevredigend.

1. Het theologisch probleem van de 'heiligmaking'

Op 27 juni 1995 stond in het Ned. Dagblad een verslag van een kritische bespreking die een theoloog geleverd had over de bekende en omstreden artikelen van A. Kamsteeg over zijn Amerikaanse ervaringen. Die spreker hoef ik niet te noemen, want het had vrijwel elke gereformeerde theoloog kunnen zijn.

Inmiddels zijn er sindsdien hierover drie kritische artikelen geschreven door twee predikanten en ook een antwoord van Kamsteeg. De twee predikanten lieten de achtergrond zien van Kamsteegs opvatting, en wel in de 'theologie' (?) van de bekende Chinese christen Watchman Nee. Zij hadden daarop hun voorspelbare traditioneel-gereformeerde kritiek.

Het drietal kritische artikelen dat ik naar aanleiding van deze discussie wil schrijven gaat niet tegen een individueel standpunt, maar zij betreffen ons aller orthodoxe 'dogmatische' traditie waarop mijns inziens in theologisch-wetenschappelijk opzicht nogal wat aan te merken is. Ook bij dit onderwerp is mijns inziens een 'nadere', of 'door-gaande' reformatie van onze *theologie* dringend gewenst.

Het probleem dat volgens het eerstgenoemde krantenverslag werd besproken, lijkt mij (maar ik kan me vergissen) in de alledaagse levenspraktijk van heel veel serieuze christenen niet zo actueel. Dat zou het wel op een bepaald moment kunnen worden, en wel door allerlei oorzaken. Onder andere ook door gebrekkige theologische tradities en door daarmee gestempelde voorlichting in de 'kerkelijke' pers, plus wat daarvan doorsijpelt in de preken. Dit complex van meningsvormers maakte nogal eens eerder problemen er bij dan dat men er

problemen bevredigend mee oplost. Dat is mijns inziens het geval, zowel bij W. Nee en zijn geestverwanten, alsook bij de bovenbedoelde predikanten als representanten van ons traditioneel-orthodoxe denken.

2. In Christus geheiligd, wel of niet een 'voldongen feit'?

Het theologisch probleem dat in het genoemde dagbladverslag aan de orde werd gesteld was het volgende.

Br. A. Kamsteeg zou de heiliging van het leven teveel beleven en bespreken als een voldongen feit. Natuurlijk zou Kamsteeg zich kunnen beroepen op de Schrift die ons leert dat wij 'in Christus' geheiligd zijn. En wel degelijk als een 'voldongen feit'. Zoals Hebr. 10:10 het uitdrukt: '...zijn wij eens voor altijd geheiligd door het offer van het lichaam van Jezus Christus'. Tal van teksten zouden te noemen zijn, die zakelijk datzelfde zeggen. Te wijzen is ook op het doopsformulier, waarin aan de ouders uitdrukkelijk gevraagd wordt of zij gelo-

Geloofsvreugde, geloofszekerheid en theologische problematiek

ven en belijden dat hun kind 'in Christus geheiligd is'. Geen gereformeerd theoloog zal dat tegenspreken. Mijn kritische vraag is echter in eerste instantie waarom men dat 'in Christus geheiligd zijn' 'teveel' kan geloven. De krantenkop zette een streep onder de gedachte dat bij br. Kamsteeg 'Heiliging teveel een voldongen feit' is. Nu dacht ik dat een feit gewoon een feit was. En zeker een 'voldongen feit' is niet wat anders en niets minder dan een 'voldongen feit', echte werkelijkheid. Kan een feit 'teveel' een feit zijn? Kan het, zoals de betrokken theoloog, wiens betoog in de krant van 27/6 werd verslagen het zei, 'veel te riskant' zijn, om te belijden dat wij met Christus gestorven en begraven zijn en met Hem op de paasmorgen zijn opgestaan, en dat wij daar niet buiten stonden? Met andere woorden: dat hetgeen er op Golgotha en met Pasen gebeurde niet buiten ons omging, maar dat wij zelf ('in Christus!') stierven voor onze zonden en opstonden in een nieuw leven? Is dat geen voldongen feit? Sprak Paulus, spreekt de Schrift

zelf op al die plaatsen 'veel te riskant'? Of mankeert er (zoals ik van mening ben) wat aan ons theologisch verstaan en verwerken van de uitdrukking 'in Christus'? Ligt de oplossing van het gevoelde probleem in het vermijden van de zogenaamde 'eenzijdigheid'? Is het één juist, maar is het andere dat er mee in strijd lijkt ook juist, zodat we het beroemde 'evenwicht' moeten zien te bewaren?

Deze *theologische* moeilijkheid – ik heb het nu niet over moeilijkheden in de praktische geloofsbeleving, noch over de moeilijkheden van prediking en pastoraat – is een typisch wetenschappelijk probleem. Daarbij speelt in de achtergrond onvermijdelijk een bepaalde visie mee op wat de *kosmologische structuur is van wat wij (historische) feiten of realiteit noemen*. Die filosofische visie speelt echter een meestal onbewuste of verzwegen, maar toch krachtige rol. Graag wil ik dat toelichten en daarover iets zeggen vanuit mijn vak: de (reformatische) *wijsbegeerte*, in de oorspronkelijke, Dooyeweerdiaanse versie. Dit laatste moet er tegenwoordig wel bij gezegd worden.

3. Eenzijdigheid?

Zoals gezegd: de Schrift is op deze punten te duidelijk en te nadrukkelijk dan dat niet alle gelovige gereformeerde theologen zouden erkennen en belijden dat wij 'in Christus' en 'met Christus' zijn gestorven, begraven, opgestaan en ten hemel gevaren. Ook als 'gewone' gelovigen hebben we daar geen *probleem* mee, het is voor ons niet anders dan het troostrijke evangelie, de blijde boodschap van ons eeuwig en tijdelijk heil in Christus. We kunnen daarop altijd weer gelovig terugval-len. Zowel in moeilijke perioden in ons leven alsook wanneer alles zo ongeveer naar wens gaat. Het is de vaste grond van ons leven. 'Jezus, *leven van ons leven*...'

De theologische 'problemen' komen pas, wanneer wij tijdelijk even uit de actuele concrete *gelóófs*-overgave uitstappen en iets heel anders gaan doen, iets typisch-anders dan geloven. Dat betekent natuurlijk niet ongelovig worden, maar wel dat de *activiteit* van het geloven even terug treedt in het diepere niveau van onze *disposities* (vroeger ook wel deugden of hebbeligheden genoemd) en daar niet-actief, maar slechts 'paraat' (disponibel) blijft. We kunnen dan iets heel *anders* gaan

doen dan geloven, bijvoorbeeld onze jas aantrekken, een broodje eten, een stukje economie, theologie of kunstgeschiedenis bestuderen, een brief posten, een spelletje doen, of wat dan ook. We kunnen dan, wanneer we bijvoorbeeld theoloog zijn of willen worden, een rationele analyse maken van de hier in geding zijnde woorden van de Bijbel, of ook logische conclusies er uit gaan trekken. Dan menen we al spoedig te ontdekken dat de Schrift *ook nog*

Spanningen of tegenstrijdigheden?

wat 'anders' tegen en over ons zegt dan dat we in Christus alles al hebben wat nodig is. Dat zogenaamde 'andere' is dan dat God 'ook nog' terwille van ons heil daadwerkelijke gehoorzaamheid aan zijn wet eist, met de waarschuwingen er bij dat niemand zonder heiliging (of 'heiligmaking') God zien zal. Het is vanuit onze traditie begrijpelijk dat wie scherp hierop let, licht geneigd is tegen allen die zo radicaal ze kunnen vertrouwen op, en vrede hebben met het 'in Christus geheiligd zijn', te zeggen: ho ho, niet 'teveel', er is ook een 'andere' kant, je moet niet 'eenzijdig' zijn, het gaat niet allemaal zo vanzelf in het christen zijn en bij het zalig worden. Er moet 'veel strijd' gestreden zijn, want niet alleen de duivel maar met hem ook de dwaalleer gaat rond als een briesende leeuw. Kortom: er *moet* nogal wat. Er is behalve een 'indicatief' (een mededeling dus) ook nog een 'imperatief' (een gebod). Dàt was de teneur van de kritische notities van twee dominees bij de boodschap van br. Kamsteeg. We hebben alles in Christus, O.K., maar dat moet je *niet teveel, niet eenzijdig beklemtonen, 'er is ook een andere kant'*.

4. Begin van theologische kritiek

Mijn vraag op hetzelfde theoretische niveau is dan of we zo niet bezig zijn onbedoeld de christelijke *geloofsover-gave* theologisch te beschadigen en te ondermijnen, in plaats van te ondersteunen. En daarmee ook de christelijke geloofsblijdschap en de geloofs(ver)zekerheid. Naar mijn mening is dat hier het geval. De levensheiliging wordt op deze wijze vooral getrokken in de sfeer van onze activiteit, in onderscheiding van de rechtvaardiging, waarvan veel dogmatici zeggen dat die *aan ons* voltrokken

wordt, zonder dat wij daarbij *actief* betrokken zouden zijn (behalve dan toch weer de activiteit van ons geloven!). Duidelijk spreekt hier op de achtergrond een traditionele *mensbeschouwing* (antropologie) mee, inclusief een visie op wat de *kosmologische* structuur is van menselijke activiteiten. In het vervolg zal ik nog kort toelichten dat hier een onjuiste visie op het menselijk hart een grote rol speelt.

De gangbare orthodoxe dogmatiek zit hier mijns inziens in een zelfgemaakte, maar onjuiste problematiek verstrikt, die zij voorlopig nog niet anders dan gebrekkig kan 'oplossen' met waarschuwingen tegen 'eenzijdigheden'. Dat zijn dan 'eenzijdigheden' waartussen een *spanning* zou bestaan. 'Spanning' is het gangbare modewoord wanneer we liever niet botweg over tegenstrijdigheid willen spreken of dat voor ons zelf willen verbergen, ofschoon we een en ander wel terdege als tegenstrijdig ervaren of althans niet logisch kunnen rijmen. In het huidig verband lijkt daarom dit het probleem te zijn: het definitieve heil is er en het is er niet, we hebben het en we hebben het niet, we zijn er en we zijn er nog niet, het is alles uit genade en totaal gegeven en ontvangen 'in Christus', maarje kunt dat ook 'teveel' als een voldongen feit zien, je kunt op dat feit ook 'teveel' vertrouwen, de vereiste gehoorzaamheid, strijd en zelfverloochening moeten er 'ook' nog zijn, en zo niet dan.....(De lezer wordt verzocht voor zichzelf de zin af te maken). Soms wordt er ook wel eens bij gezegd: wat wij in Christus hebben dat is alleen onze *rechtspositie voor God*, maar onze feitelijke werkelijkheid blijft daar ver bij achter en kan onze rechtspositie weer veranderen.

5. Een gecompliceerd probleem?

Kenmerkend voor deze *typisch-theologische* 'problematiek', die gelukkig aan veel, misschien wel de meeste, gelovige kerkleden voorbij gaat, is wat Prof. Velema in de 'Beknopte Geref. Dogmatiek' (p.591) hierover schrijft. Hij noemt het 'de *complexe situatie*' (!) die in de theologie vaak wordt aangeduid als het probleem van de 'indicatief' en de 'imperatief'. De stellende wijs dus. Hoewel ik het in de *grond* der zaak, dat wil zeggen *geloofsmatig*, volstrekt eens ben met Velema (en Berkouwer), heb ik ernstige *theologische* bezwaren tegen de traditionele terminologie en formuleringen waarin het theoretische thema van de heiliging door hem (en vele anderen) wordt behandeld. Van de

genoemde formuleringen gaat, natuurlijk onbedoeld, de suggestie uit dat je wel een evenwichtig en geleerd theoloog moet zijn, wil je in deze moeilijke 'complexe situatie' niet scheef gaan met je geloofsleven. Nog ernstiger is, dat de gesignaleerde moeilijkheden waarover thans de discussies gaan door de overgeleverde gereformeerde dogmatiek niet voorkomen *kunnen* worden, maar er eerder door opgeroepen worden. Zoals ook nu weer. Voor de zoveelste keer in de protestantse geschiedenis, want over deze punten wordt al eeuwen lang theologisch gediscussieerd. Met andere woorden de gereformeerde dogmatiek zou op dit punt een kwalijke invloed kunnen hebben op het geloof en de eensgezindheid der gemeente.

Kruimels van de tafel

Werk niet voor spijs die vergaat

Werk niet voor spijs die vergaat, zegt Jezus in Joh. 6:27. Dat valt niet goed in een op prestatie gerichte maatschappij. Daar gaat het immers om winst maken, rijker worden, carrière maken, klimmen op de maatschappelijke ladder. Daar hebben we alles voor over. Alles wordt eraan ondergeschikt gemaakt. De beste jaren van ons leven offeren we op aan werken voor spijs die vergaat.

En als Christus een beroep op ons doet, zeggen we: sorry, ik heb het nu te druk met mijn werk of mijn studie. Over twee jaar misschien, als ik dat examen gedaan heb of klaar ben met het karwei dat me nu in beslag neemt. Maar twee jaar later is er wel weer een nieuw karwei dat al zo lang is blijven liggen en nu eindelijk eens onderhanden genomen moet worden. Dan klopt Christus opnieuw tevergeefs bij ons aan. Ik wil best, zeggen we dan. Ik zou het graag willen doen. Maar sta me toe dat ik eerst nog wat werk voor de spijs die vergaat. En we prenten het onze kinderen in: denk aan je toekomst. Zorg dat je erbij bent. Als ze eens wat veel huiswerk hebben, zeggen we: goed, ga vanavond maar niet naar catechisatie. Het huiswerk gaat vóór, want daar hangt je carrière van af. De schrik slaat ons om het hart als een van onze kinderen een jaar of nog langer naar een bijbelschool wil. Dan zeggen we: dat is wel aardig, maar wat doe je daar nu mee? Voor je carrière is het een waardeloos papier. Overigens is de kans dat onze kinderen dat willen, niet zo groot. Want door onze woorden en ons voorbeeld zijn ze al aardig vertrouwd met de gedachte dat carrière maken voor alles gaat. Werk niet voor de spijs die vergaat, zegt Jezus, maar voor de spijs die blijft tot in het eeuwige leven. Geloof in Mij.

M.R. van den Berg, Groningen

Is de verpleegkundige verantwoordelijk?

W. Smouter, Breukelen

In een ziekenhuis wordt veel van het dagelijks werk gedaan door verpleegkundigen. Voortdurend doen zij werk waar leven en dood mee gemoeid is. Uiteraard blijft de arts verantwoordelijk voor ingrepen en behandeling. Maar is de verpleegkundige zelf ook verantwoordelijk, en hoe dan?

Over deze vragen ging het proefschrift dat de heer C.P. Kleingeld uit Alphen aan de Rijn op 10 mei j.l. met succes verdedigde. Hij behaalde er de graad van doctor mee en tevens de finale van een opmerkelijke studie-gang. Kees Kleingeld (54 jaar) werkt sinds jaar en dag op Schiphol bij de ZBO Luchtverkeersbeveiliging. Hij is er beleidsmedewerker van het bestuur. Dat klinkt me al in de oren als een vak waar je je aandacht bij nodig hebt. Niettemin vond hij gelegenheid om daarnaast tussen 1983 en 1990 de zaterdagopleiding voor theologie te volgen, in Utrecht. Intussen is hij preses van de kerkeraad (om vast even de nieuwe spelling te gebruiken die Opbouw officieel nog in moet voeren) in Alphen. En dat verhinderde hem kennelijk niet om een proefschrift af te ronden. Normaal gesproken zou je dan geen tijd meer hebben om nog aan je vrouw te denken, maar dat heeft br. Kleingeld heel aardig opgelost; we laten hem daarover zelf aan het woord:

„Zonder mijn levensgezellin zou dit proefschrift niet tot stand zijn gekomen. Dit is niet de obligate dankbetuiging van elke promovendus. Integendeel, juist toen ik midden in de theologiestudie zat, ging zij als herintredend verpleegkundige weer aan de slag en verbaasde zich over allerlei dingen die zij waarnam en meemaakte. (...) Door de diepgaande belangstelling van mijn vrouw in haar „vak” ontbrak het mij nooit aan

voorbeelden en discussieonderwerpen, die in een of andere vorm hun neerslag vonden in deze studie”.

Geen autonoom beroep?

En zo kwam het tot de dissertatie met als titel „Verantwoordelijke verpleging. Heeft de verpleegkundige een eigen beroepsverantwoordelijkheid?” Kleingeld werd als het ware uitgedaagd tot deze studie door publicaties van twee bekende medici over de rol van een verpleegkundige. De Leidse hoogleeraar Thomeer schreef dat de verpleegkundige zich nooit op eigen verantwoordelijkheid kan beroepen. „Verpleegkunde is geen autonoom beroep en alles wat de verpleegkundige doet aan de patiënt, valt in ultimo onder de ethische verantwoordelijkheid van de arts”. En kort daarna kwam een chirurg er nog eens dunnetjes overheen, dat verpleegkundige handelingen „niet alleen onder de ethische, maar ook onder de „technische”

verantwoordelijkheid van de behandelend arts vallen”. Dus ja, dan is een verpleegkundige alleen maar een verlengde arm van de arts. Je bespeurt in Kleingeld's studie dat hij daar vanuit twee verschillende kanten niet mee kan leven. Enerzijds omdat hij mee-

Je gaat tenslotte met mensen om, en dan ben je er niet met te zeggen: "ik doe gewoon wat in m'n contract staat"

voelt met de emancipatie van het vak, dat steeds meer erkend wil worden als een eigen discipline. En anderzijds ook omdat het niet vol te houden valt: een verpleegkundige die geen eigen verantwoordelijkheid heeft. Dan zou

de verpleging een beroep zijn waarin **Befehl ist Befehl** geldt... De praktijk is anders en dat behoort je dan ook uit te laten komen in je doordenking van het geheel. Dat heeft Kleingeld in zijn dissertatie geprobeerd.

Conflicten in de praktijk

Hij beschrijft een aantal conflicten die zich in de praktijk kunnen voordoen. Daarbij is lang niet alleen aan ethische kwesties rond het sterfbed te denken, maar ook aan alledaagse situaties, waarin artsen soms beslissingen nemen alsof de verpleegkundige niet bestaat. En neem dan als verpleegkundige maar eens verantwoorde beslissingen.... In een betoog waarin nogal wat filosofie voorkomt, bespreekt en taxeert de auteur dan de eigen plaats en eigen verantwoordelijkheid van de broeder of zuster aan het bed. Hij komt daarin op voor de erkenning van haar of zijn werk als een volwaardig eigen beroep binnen de geneeskundige zorg. Daar hoort een beroepsverantwoordelijkheid

Kees Kleingeld op zijn 'werkplek': Schiphol

bij. Die term betekent: er zijn verantwoordelijkheden die een mens aankleven, zoals de verantwoordelijkheid van ouder sin het gezin of burgers in de staat. Maar de morele verantwoordelijkheid van een verpleegkundige, goeddoen aan de patiënt, die neem je apart op je als je in het vak treedt. Je gaat tenslotte met mensen om, en dan ben je er niet met te zeggen „ik doe gewoon wat in m'n contract staat”. Anderzijds is de mogelijkheid van een verpleegkundige om eigen verantwoordelijke keuzes te maken natuurlijk beperkt door de schaarste in het ziekenhuis, zowel als door de taakverdeling met de behandelend arts.

Wat is overigens eigenlijk het verschil tussen verpleging en geneeskunst, afgezien daarvan dat de arts langer door geleerd heeft? Kleingeld wil geen tegenstelling maken, maar hij zegt dat er toch een verschil in gerichtheid is. De arts is gericht op de ziekte, en de verpleegkundige op de zieke. Hij zegt dat „de verpleging pogingen doet, nadruk te leggen op de patiënt als zieke mens tegenover de geneeskunst die hem primair ziet als lijder aan een ziekte”.

Dat was tegen het zere been van dr. E. Schroten, een van de hoogleraren die op de dag van de promotie tegen-gas gaven. Dr. Schroten is zelf hoogleraar medische ethiek en hij zei: daar hamer ik nou juist zo op bij mijn onderwijs aan artsen, dat ze niet alleen de ziekte moeten zien, maar de patiënt zelf als mens. Daar wist de promovendus natuurlijk wel antwoord op, maar deze kritiek bleef voor mij toch wel overeind. Maar ja, ik hoef ook geen sluitende onderscheidingen te bedenken. Tijdens de promotie-plechtigheid werd overigens heel duidelijk waardering geuit. Zowel voor de prestatie die Kleingeld naast zijn dagelijks werk leverde, als ook voor het eindresultaat: „een belangrijk en tot op heden onderbelicht onderwerp in de medisch-ethische literatuur” – zo oordeelde zijn promotor dr. F. R. Heeger. Het was mooi en gezien de omstandigheden bijzonder passend om te zien dat Kleingeld's vrouw, mw. G. J. Kleingeld-de Graaf, een van de paranimfen was die hem moreel bijstonden.

Voor het proefschrift zelf moeten belangstellenden aankloppen bij de auteur; in plaats van een handelsuitgave is een bewerking verschenen voor HBOV: Kees Kleingeld,

Beroepenverantwoordelijkheid in de verpleging, Utrecht (LEMMA) 1996, prijs f 33,50.

Boekbespreking

Samen thuis raken in de bijbel

Voor de derde keer verscheen een brochure van het Nederlands Gereformeerd Jeugdwerk (NGJ). Het is een handreiking naar aanleiding van het 'waarom' en 'hoe' van een jeugdvereniging.

ngj

STICHTING
NEDERLANDS
GEREFORMEERD
JEUGDWERK

Zo'n handreiking is geen overbodige luxe, want het jeugdwerk staat in veel kerken op de tocht. In het eerste hoofdstuk vinden we het 'waarom' van de vereniging (zie de titel van de bro-

chure). Ook worden er 5 slechte smoezen behandeld waarom je niet naar vereniging zou gaan. Het tweede hoofdstuk stelt de vraag: rommelen of organiseren? Veel mensen zijn bang om iets te organiseren. "We zien wel wanneer we weer bij elkaar komen." "Wat zullen we vandaag eens bespreken?" Niet zelden wordt er gedacht dat je door iets te 'organiseren' mensen afstoot. In de praktijk leidt juist het 'rommelen' vaak tot irritaties. Nog een tip: benader mensen persoonlijk, want een oproep in het kerkblad werkt niet. Communicatie is niet gemakkelijk. We willen graag gelijk hebben (niet zelden hebben jongeren vanwege het gelijk-hebberige karakter van een aantal welbespraakte leden afgehaakt). Een trieste gang van zaken. De boodschap hoort te zijn: 'Aanvaardt elkaar, want God heeft jullie aanvaard' (Rom. 14: 1 – 11). Daarover gaat het derde hoofdstuk. Het 4e hoofdstuk behandelt het lezen van de bijbel. We zijn er (meestal) mee opgegroeid. En toch.... Een aantal tips.

Welk onderwerp gaan we behandelen? Opnieuw een aantal korte tips (hfdst. 5). Veel mensen zien op tegen het maken van een inleiding. Tien stappen maken duidelijk waar je aan kunt denken (hfdst. 6). Daarnaast kun je gebruik maken van hulpmiddelen, zoals schetsen en de concordantie. De brochure waarschuwt tegen een te 'gemakkelijk' gebruik: eerst komt de bijbel (hfdst. 7). Het laatste hoofdstuk behandelt het thema 'buiten de vergadertijd om'.

Gedacht kan worden aan een week-end, aan een rayondag, aan contacten met de gemeente en de kerkeraad. Uiteraard hoort hier ook bij: het omzien naar elkaar (dat laatste thema had – wat mij betreft – in de brochure nog wel een extra accent mogen hebben, want zonder dat omzien naar elkaar verkilt zelfs de best lopende vereniging).

Samenvattend: een zeer bruikbare en helder geschreven brochure. Een 'must' voor jeugdverenigingen, maar ook zeer geschikt voor andere Bijbelkringen. We zijn in onze kerken niet meer zo gewend om te 'organiseren', maar een beetje 'speelse ordening' (11) kan toch echt geen kwaad. Voor de prijs hoeft niemand het te laten: een riks is echt niks voor deze 30 bladzijden. Handig om alvast te bestellen voor het nieuwe seizoen!

N.a.v. : Samen thuisraken in de bijbel. Uitgave: Stichting Nederlands Gereformeerd Jeugdwerk NGJ. Te bestellen bij: Joke Vos-Niewold, Wittgensteinlaan 347, 1062 KJ AMSTERDAM, tel. 020 – 6153770. De prijs van f 2,50 is inclusief verzendkosten.

Gebod

"Zonder gebed in de kerk, zonder nadruk op gemeenschap met God, worden we armoedzaaiers, waanzinnig bezitterig over onze schatkist, tevreden met het feit dat hij in ons bezit is, maar zonder van de inhoud te genieten. Hij zou vol kunnen zitten met oude botten of wriemelende wormen. We passen erop, koesteren het, verdedigen het op alle mogelijke manieren, niet omdat we persoonlijk zo blij zijn met de inhoud, maar omdat we geleerd hebben te geloven dat ons leven afhangt van het bewaren van deze schatkist. We hebben niet geleerd de inhoud goed te bekijken en we hebben zelf die behoefte ook nooit gevoeld. Deze houding is de wortel van verdeeldheid in de kerk en tussen kerken." (vertaling uit het engels)

Gerard W. Hughes,
God of surprises

Een tornado als Godsoordeel

J.J. Lakerveld, Emmeloord

"Wat is nu een goede christelijke roman? wordt mij vele malen gevraagd. "Die ik ook voor mijn lijst kan lezen", voegen middelbare scholieren er aan toe.

Een boek dat binnen die termen valt is De Tornado van B. Nijenhuis. De zojuist verschenen vijfde druk vormt een mooie aanleiding er aandacht aan te besteden. Temeer daar er, voor zo ver ik kan nagaan, in Opbouw niet eerder over geschreven is.¹⁾

Een goede christelijke roman, zei ik, maar verwacht nu niet een vriendelijk verhaal over overtuigde gelovigen of twijfelaars die tot bekering komen. U krijgt te lezen over sterke karakters die de confrontatie met God aangaan; die door wat ze meegemaakt hebben het vertrouwen in God opgezegd hebben. En uiteindelijk is er toch nog een sprankje hoop.

En daarmee staat het boek veel dicht bij de realiteit van ons dagelijks leven en onze eigen (geloofs)vragen en twijfels dan veel gemakkelijk-christelijke romans. Daardoor is dit boek uit 1956 ook vandaag nog hoogst actueel.

De roman snijdt grote problemen aan, maar is niet zwaar om te lezen. Integendeel, De Tornado is een boeiend verhaal, dat je in één keer uitleest. Over mensen in wie je je kan inleven en met wie je kan meeleven.

Met humoristische momenten en schitterende gesprekken. Kortom een aanrader van de eerste orde.

De omgeving waar het zich afspeelt is niet direct Nederlands, maar wel herkenbaar. Het landschap is heuvelachtig en uitgestrekt; er is juryrechtspraak en de doodsstraf is gangbaar; de dorpelingen kiezen zelf hun burgemeester.

De pesthoeve

Hoofdfiguur is Vergy Maulveau. Hij koopt van de gemeente een hoeve met uitgestrekte landerijen. Ze wordt door de bevolking de pesthoeve genoemd, omdat het bedrijf al drie

keer te gronde gegaan is: de eerste keer door de pest.

Je kunt er beter uit de buurt blijven: soms klinkt 's avonds het onmenselijke geschreeuw van wat een geestverschijning moet zijn. Gezien heeft niemand hem, maar hij is wel gehoord. Ds Klabak omschrijft wat hij waargenomen heeft als "tot geluid gebrachte angst".

Vergy is ingenomen met zijn bedrijf; de immense glooiende akkers afgesloten door bossen met de ruïne van een kasteel. En de hoeve zelf, een robuust gebouw van geweldige afmetingen. Hij bekijkt zijn bezit met liefde en trots: "Dit wil ik".

Onder de dorpelingen hoeft hij geen personeel te werven: ze zijn bijgelovig en bang. Het betekent dat hij met een paar uitzonderlijke persoonlijkheden moet starten: Saren, een ijzersterke stroper die hij met geweld dwingt voor hem te komen werken; de huishoudster die de dominee hem overdoet, "een locomotief met moederinstincten" – en die typering blijkt nog juist ook! De derde is Ezen – ook al aanbevolen door Ds Klabak. Hij is in zekere zin de tegenvoeter van Saren: lichamelijk zwak, met hart voor de natuur en zijn medemens; maar ook hij is niet bang: hij vertrouwt op God.

Het zijn met Vergy de sterke karakters die bij deze hoeve passen.

Op een avond ontdekt Vergy de gruwelijke werkelijkheid van de geestverschijning: achter de angstaanjagende stem blijkt een mens schuil te gaan die door omstandigheden in een afschuwelijke situatie terecht gekomen is.

In gevecht met God

Langzaam aan wordt duidelijk dat Vergy met de koop van de hoeve de strijd met God is aangegaan. Hij heeft eerder een hoeve gehad. Door een tornado is hem die afgenomen. En daarbij is zijn vrouw Majade op een ellendige manier omgekomen. Dat is Vergy's vreselijke geheim. Dat is ook wat hij God ontzettend kwalijk neemt. Vandaar zijn gevecht met God.

Uit kranteberichten is het Ilze Zarmut duidelijk geworden dat de man achter de geest haar broer is, met wie ze een zeer hechte relatie had. Ze gaat in de omgeving op onderzoek uit. Na een ernstig ongeluk wordt ze op de pest-

hoeve verpleegd. Als Ds Klabak haar komt opzoeken wil ze antwoord van hem hebben op de vraag die haar verteert: "Waarom moet mijn broer zo vreselijk lijden? Waar is de achtergrond van het lijden?" Een vraag waar Jacob Kladak zelf ook dag in dag uit mee worstelt. Plichtsgetrouw geeft hij antwoord: "Christus, de liefde van Christus". Maar Ilze doorziet hem: "Wat een brutaliteit, hier zulke dingen te zeggen en het zelf niet te geloven." De houding die Vergy tegenover Ilze aanneemt is aan de ijzige kant. Daarom wil ze Vergy's geheim weten; ze breekt in in zijn kamer en doorzoekt de hutkoffer; als ze foto's van Majade vindt, wordt haar een hoop duidelijker. Juist op dat moment komt Vergy thuis. In een tweegevecht heeft hij Saren gedood; die wilde wraak nemen op Vergy door de hoeve in brand te steken.

**Nijenhuis heeft een
geweldig
inlevingsvermogen
in mensen en
situaties**

Vergy wordt gearresteerd onder de verdenking dat hij Saren opzettelijk gedood heeft: om Saren had hij geen brandverzekering kunnen afsluiten. En dan volgt het spannende verslag van de rechtszitting: de aanklager heeft maar een doel: dat Vergy na de schuldigverklaring opgehangen zal worden. Vergy's advocaat is aan hem gewaagd: hij vecht voor de vrijspraak. En op de tribune zit een doodsbanne Ilze. Haar niet-geplande getuigenis is uiteindelijk bepalend voor het jury-oordeel. Maar dan hebben we al een bonte rij van getuigen zien passeren, want – en dat is een van de knappe punten van de roman – alle verhaaldraden en personen komen hier samen; gebeurtenissen waarvan je dacht dat ze onbelangrijk waren, spelen nu ineens een rol.

Godsoordeel

Voor een wereldlijke rechter kan je vrijgesproken worden, aan Gods oordeel ontkom je niet. De volgende dag ziet Vergy aan het wolkenpatroon dat er net als zeven jaar geleden een tornado op komst is. Ilze gooit al haar

wrok tegen Vergy eruit: "Kijk wat God met je hoeve gaat doen!"

Niet alleen Ilze herkent in de tornado Gods oordeel, ook Ds Klabak ervaart hem als zodanig. Maar hij laat hem niet zonder meer over zich heen komen. Uitdagend gaat hij, terwijl iedereen van de hoeve wegvlocht, naar de meest gevaarlijke plaats, de zolder van de hoeve. Hij schreeuwt het uit: "Hoor wat ik u te zeggen heb!" Telkens als hij een aanklacht in de richting van God geslingerd heeft, slaat de storm het zolderluik dicht, als een antwoord van God.

Knap is dat Vergy op dat moment in zijn herinnering de tornado van zeven jaar geleden beleeft. Dat lijkt verwarrend, maar het heeft een verrassend effect: pas daarna merk je dat het nu net iets anders verloopt. Want deze keer blijft de hoeve gespaard. En is er voor de ontkomenen uitzicht op een nieuw begin. Al moet ds Klabak daarvoor een vluchtiging onderbreken.

Het raadsel van het lijden

Het thema van de roman is duidelijk: waarom laat God mij dit lijden overkomen, als Hij liefde is?

Vergy, ds Klabak en Ilze zijn de figuren in wie het thema gestalte krijgt. Alle drie zijn ze op een hardhandige manier met het lijden geconfronteerd; ieder reageert er op zijn eigen manier op. Vergy: "de kracht van de hoeve was de kracht die in hem woonde, sterk en onbuigzaam." Hij neemt het niet wat God hem heeft aangedaan; de opbouw van de pesthoeve is een krachtmeting met God.

Bij Ds Klabak heeft de twijfel toegeslagen: "Hij moet het geloof met zijn nagels van de Bijbel afkrabben", vertelt Ezen. En Ilze oordeelt, als ze hem een keer heeft horen preken: "Hij spreekt als een advocaat voor een verloren zaak." Hij verwijt God wat Hij hem en zijn gemeente heeft aangedaan. Na het ongeluk in de kerk is hij wegevlucht zo ver mogelijk bij zijn gemeente vandaan.

Hij vergelijkt zichzelf met Elia die zich ook aan de opdracht van God onttrok en de woestijn in vluchtte.

Maar anders dan bij Elia spreekt God niet tot hem in het lieflijke, door Ilze, maar in het geweld van de tornado. "Ik had U verwacht in de liefde, U komt weer in de vernietiging."

En als hij na de storm opnieuw vlucht, dan is het een **raaf**, als bode van God, die hem op het allerlaatst tot bezinning brengt.

Alleen Ezen weet ermee om te gaan:

"Het is geen doem over de hoeve, geen vloek, het zijn Gods raadselen." Hij is degene die vertrouwen in de Here heeft en er ook naar leeft: hij weet wat erbarmen is. Zo kan hij Ilze door de diepte heen helpen.

Spannend verhaal

In de weergave van het verhaal heb ik met opzet een aantal essentiële gegevens weggelaten; want spanning is

zijn vijfde druk zeker waard

een wezenlijk element van De Tornado; de lezer moet nieuwsgierig blijven.²⁾ Maar er is meer dat het boek zeer leesbaar maakt. Nijenhuis heeft een geweldig inlevingsvermogen in mensen en situaties. Zijn personages zijn herkenbaar; hij weet ze raak te typeren en geeft ze ieder hun eigen taal mee in overeenstemming met hun stand en karakter.

Prachtig kun je dat merken tijdens de rechtszitting: de baron naast de bakker-burgemeester. Ook de bijfiguren zijn met liefde getekend: het mannetje op de publieke tribune; de straatjongen die Ilze de weg wijst naar de illegale wapenhandelaar; de sfeerbeschrijving van de buurt waar ze zich op dat moment ophoudt. Dat alles in een geweldige afwisseling. Nijenhuis is sterk in het neerzetten van gave dialogen. Zijn figuren zijn vaak goede verstaanders die heel ad rem weten te reageren. In die gesprekken zit overigens veel humor, die het qua thematiek zware boek toch licht houdt.

Nijenhuis' schrijversschap kent ook zwakke kanten. Zijn verteldrift is zo groot dat zijn boeken overbevolkt zijn met personen in situaties die nauwelijks bijdragen aan de hoofdlijn van het verhaal. Maar in De Tornado merk je daar weinig van; het boek vertoont een veel hechter eenheid dan de andere romans die ik van hem ken, al vind ik het laag-bij-de-grondse politieke gekrakeel van de burgemeester en zijn opponent Woolky wel wat veruitgesponnen; en zo is er nog wel wat te noemen.

De stijl is niet helemaal vlekkeloos, maar tegenover een paar missers staan ook prachtige vondsten: (over Vergy:) "De afschuw staat als een uitroepteken achter zijn ogen." En de beschrijving van het geweld van de

tornado als het woeden van een oer-dier.

Hoogtepunt

In De Tornado heeft Nijenhuis het hoogtepunt van zijn kunnen bereikt en daarmee een roman geschonken die zijn vijfde druk zeker waard is³⁾ Een echt christelijke roman; niet een gemakkelijk bekeringsverhaal, wel een verhaal over christenen, die door wat ze meegemaakt hebben het zicht op God kwijt geraakt zijn, maar tenslotte toch als Jacob Kladak hinken in de richting van "een lang glinsterend spoor dat over de heuvels heen naar de hemel leek te voeren als een draad van zilver."

n.a.v. B. Nijenhuis, De Tornado. 5de druk, Kampen, 1995. f 32,50

Noten:

1) Door een misverstand is van de hand van redeacteur Hoekstra in Opbouw van 9 februari j.l. over hetzelfde boek een korte recensie geplaatst. Het nu gepubliceerde artikel was op dat moment al geschreven.

2) Zie voor een uitvoerig uittreksel: Hans Werkman, Kees en Co; Barneveld, 1994. Hans Werkman schreef ook de eind 1995 verschenen biografie over Nijenhuis: Spitten en [niet] moe worden - Leven en werk van Bè Nijenhuis 1914 -1972.

3) Ook niet-christelijke recensenten hadden bij het verschijnen van de eerste druk in 1956 veel waardering voor het boek. En in januari 1996 formuleert de officiële recensie van de bibliotheekdienst NBLC naar aanleiding van deze vijfde druk:

"Dit boek is van literaire klasse. Het is bovendien één an de weinige werkelijk christelijke romans die ons taalgebied in de 20ste eeuw te leveren heeft."

(Aanwinstenlijst 1996 - 3)

Volgens de achterflap van het boek is een tv-verfilming in de maak.

Van de oude man en zijn geheimen

Lukas 2:25-35)

J. Vonkeman,
Richmond, Zuid-Afrika

De geschiedeniswetenschap van vandaag kent tegenwoordig zijn „petite histoire” in de aandacht voor wat er met de kleine man en vrouw in het verleden voorviel. De brieven van de onbekende onderwijzer uit Urk die meer dan een eeuw geleden naar Zuid-Afrika emigreerde en zijn „Lieve vrouw en kinders”, in het vaderland achterblijvend, jarenlang op hoogte bleef houden van zijn wederwaardigheden, behoren evengoed tot de geschiedenis als het dagboek van een eerste minister. Terecht! Het was toch wel wat selectief om zijn aandacht uitsluitend te richten op twee procent van de bevolking, het topklaagje, en dan te zeggen: hier is de geschiedenis. De kleine man is belangrijk geworden.

Toch hadden we uit de Bijbel al iets van die democratisering kunnen leren. Daar vind je alle aandacht voor wat er met de schoonmoeder van Petrus gebeurde, met de twee zusjes van Bethanië of, eerder terug, met de knecht Gehazi.

Zo komt ook Simeon in het Kerstevangelie te voorschijn. Als een kleine „anonymus” want hij kon net zowel geen naam hebben. Zomaar ploft hij de geschiedenis binnen en zomaar verdwijnt hij er weer uit; als Melchisedek, zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtsregister, kleurloos. De oude man Simeon blijft zelf een geheim.

Van de „herdertjes” wisten we dat al; die behoren tot de onderlaag van de samenleving; ze mochten niet eens als getuige voor de rechtbank optreden. Daarvoor waren ze niet genoeg mens. Maar uitgerekend zij mochten als eersten het goede nieuws van Jezus rondvertellen.

Bij onze oude Simeon gaat de Bijbel

als het ware nog een stapje verder. Is het ironie? Hij, de kleine „anonymus” behoort tot het kleine groepje binnen de kerk dat uitzielt naar de komst van de Vertrouster van Israël. Maar van de grote „officiële” kerk met zijn structuren, zijn oudsten en priesters hoor of lees je nauwelijks iets. En wanneer je in de Kerstverhalen bij uitzondering iets van hen hoort, is het niet zo best. Op de vergadering van de grote kerkeraad van Jeruzalem wijzen de kerkleiders zonder aarzeling naar Bethlehem maar verder stellen de herenbroeders geen belang (Matt. 2).

Twee geheimen

De oude man, gedurig bezig met de toekomst van de Messias, had eigenlijk twee geheimen. Van het eerste zijn we goed op de hoogte. De Heilige Geest had in zijn oor gefluisterd: je zult niet sterven voordat je de Messias met eigen ogen hebt gezien. Jouw oude leven is geen wachten op het einde maar op het begin van de Messiaanse tijd. Ieder die tegen hem zei: oude man, ben je klaar voor de dood, riep hij toe: helemaal niet, ik zie ik zie wat jij niet ziet, ik wacht om de Heer te zien. Nee, ik sterf niet als de oude vader Jakob die zei: op Uw heil wacht ik, Here (Gen. 49:18). Ik sterf pas wanneer mijn oude ogen het heil hebben gezien.

Maar er is nog een tweede geheim dat Simeon meedraagt. Hij is met de Bijbel op een heel andere wijze bezig dan de „officiële” kerk, de Schriftgeleerden, de Farizeeën. Hij, de „leek” leest het Oude Testament met andere ogen. Wie wat naleest over het Simeon-verhaal van Lukas 2 komt hier en daar de opmerking tegen van de deskundigen dat de Messiaanse teksten die Simeon aanhaalt, geen rol speelden in de verwachting van de kerk. De Jesaja-verzen die Simeon aanhaalt, spreken beide over het Messiaanse heil voor de volken der wereld tot aan het einde der aarde; maar nergens kom je die prachtige verzen in de Rabbijnse literatuur tegen. Want die liggen daar, zowel politiek als religieus te moeilijk, en kun je daarom beter

negeren. De Here zegt in die verzen: het is mij te gering om alle heil alleen voor Israël te bewerken, dat is mij niet de Messiaanse moeite waard; nee, de Messias is het licht der natieën.

Simeon leest de Bijbel op zijn wijze, als een buitenbeentje in de kerk. De eerste tekst die hem in de mond komt is die van Jesaja, in de kerk genegeerd: eindelijk is het heil gekozen dat bestemd is voor alle volken; hier vóór mij in het Jezus-kind. Geen wonder dat er dan onmiddellijk op volgt dat Jozef en Maria zich verbaasden over wat van de nog kleine Messias gezegd werd. Zoiets hadden ze in de kerk nog nooit gehoord.

De oude man weet dat hij tamelijk alleen staat met zijn geheim. Hij weet dat zijn Bijbelhantering op fel verzet zal stuiten in de kerk. De Messias voor de heidenen? Nooit! Daarom – en de

*wee
de kerk
die Simeon tot
„leek” maakt*

oude man is nog lang niet dement – ziet hij de toekomst al duidelijk voor zich. Zo'n Messias maakt het niet in de kerk, zo gaat door hem heen. Daarom zegt hij: deze is gesteld tot een val en een opstanding; dit is geen tekst voor de dogmatiek, maar het woord van een oude man die heeft nagedacht hoe zijn Heiland met zijn heil-voor-de-wereld in de kerk ontvangen zal worden. Daarom: „tot een val”; dat komt eerst. Zo'n Messias kunnen de leiders niet zetten. En zo vervolgt hij: „en tot een teken dat weer gesproken wordt”. Dat heeft Jezus ondervonden. In dat éne woord hebben we de hele geschiedenis van de Heiland tot aan Golgotha voor ons. De kerk moet niets van Hem hebben; dat is de val. Die hem volgen zijn een klein groepje kleine mensen, en dat is de opstanding.

„High church-low church”

Kerkleden zijn de kerkeraad een

stapje voor in het verstaan van de Bijbel. Zoiets komt ook in de jonge kerk in het Handelingen-boek te voorschijn. Het zijn niet de apostelen die vooraanstaan in het zendingswerk naar de heidenen toe. Daarmee begint een diaken als Filippus, het zijn verstrooide leden van Jeruzalem die het Evangelie verder dragen, weer de gewone man. Je blijft je vragen houden bij die moeilijke tekst die zegt dat de gemeente van Jeruzalem vervolgd en verstrooid werd terwijl de apostelen met rust gelaten werden (Hand. 8:1). Waarom?

Vonden zij toch dat Stefanus wat hard van stapel liep? Het heeft de Heer heel wat moeite gekost om Petrus zover te krijgen dat hij ook op het spoor van de gewone man komt en zich inzet voor de heiden-zending. Totdat hij eindelijk zegt: nu zie ik in hoe waar het is dat God geen onderscheid maakt (Hand. 10:34 – Groot Nieuws).

In de terminologie van vandaag: heeft de Heer voorkeur voor „low church” boven „high church”? (Dat kun je toch niet in het Nederlands vertalen!). Op zijn minst: er moet in de kerk alle ruimte zijn voor de gewone man met zijn Bijbelinzicht; wee de kerk die Simeon tot „leek” maakt en zijn inbreng versmoort.

In de vorige eeuw werd in Nederland het woord van God bewaard in het conventikel tegen de „high-church”, de Hervormde kerk in. Het Réveil was wel een deftige maar opent een „leken”-beweging, en een pijn voor de „high-church”. In de Vrijmaking was het – in het algemeen – de kleine man die via de mindere vergaderingen en masse bij de synode die „high-church” aan het worden was, smeekte; geen bindingen en schorsingen alstublieft. Ik heb wel eens meegemaakt hoe vrijgemaakte kerkeraden de leden het zwijgen oplegden met het woord: aan ons is het Woord van God toebe-trouwd. Alsof het een exclusief machtswoord was. Simeon is niet altijd populair.

En om dicht bij (mijn) huis te blijven: in de kerk in Zuid-Afrika was het dikwijls de Simeon die tevergeefs de „high-church” geworden kerk, probeerde terug te roepen van sanctionering van het apartheidsbeleid. Democratisering moge kerkelijk een bedenkelijk woord zijn, inbreng van de kleine man is in de gemeente een Bijbelse zaak.

Boek-bespreking

Gereformeerd basisonderwijs, wat is dat ?

Taakgerichte toerusting

In de reeks Opvoeding en Onderwijs uit Vrijgemaakt Gereformeerde kring verscheen het boek 'Basistoerusting, een visie op gereformeerd basisonderwijs'. Dit werk moet voor de vrijgemaakte basisscholen een inspiratiebron zijn bij de voortdurende ontwikkelingen van het schoolwerkplan. Tevens moet het een impuls geven aan de verdere uitwerking van de specifieke identiteit van die scholen. De schrijvers hebben daarbij de schoolteams, de bestuursleden, de geïnteresseerde ouders en de pabostudenten op het oog. Al deze mensen moeten na lezing van dit boek een duidelijk antwoord kunnen geven op de vraag wat gereformeerd basisonderwijs is.

Reeds vanaf de invoering van het basisonderwijs tien jaar geleden, was er behoefte aan een helder beschreven verantwoording, die als leidraad voor de schoolwerkplannen kon dienen. De daarbij komende doelstelling was de formulering van de identiteit en de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Door gebrek aan tijd is het schrijven van dit werk echter heel traag verlopen.

De schrijvers kiezen als uitgangspunt het model van taakgericht onderwijs. Daarmee verwerpen zij de maatschappij-, de leerstof- en de leerlinggerichte visie. Hun keuze is gebaseerd op het gegeven, dat de mens gschapen is met de taak zijn leven in dienst te stellen van God en de naaste. In dat licht is opvoeden het kind toerusten tot die taak. De basistoerusting tot die taak gebeurt allereerst door de ouders in de gezinnen, maar daarnaast ook op de scholen. Daarmee is de titel van het boek 'Basistoerusting' verklaard. Theorie en praktijk

In de eerste hoofdstukken wordt op theoretisch niveau informatie gegeven over visies op onderwijs en wordt ingegaan op bijbelse opvoeding, op onderwijs als toerusting en op de ontstaansgeschiedenis van de basisschool.

Daarna volgt een aantal hoofdstukken over de verhouding tussen het gereformeerd basisonderwijs en de leerling, de samenleving, de leerstof en de leerkracht. Hoewel deze hoofdstukken dichter bij de praktijk van het onder-

wijs staan, komen ook daarin nauwelijks concrete aanwijzingen voor. Wil echter een boek over basistoerusting de onderwijzers, ouders, bestuursleden en PABOstudenten bereiken, dan mag het niet in de theorie blijven steken. Het gestelde zal dan handen en voeten moeten krijgen in voorbeelden uit de praktijk. De identiteit van het vrijgemaakte basisonderwijs moet tenslotte waargemaakt worden voor de klas in de praktijk van elke dag. En de kwaliteit van het onderwijs wordt niet bepaald door theorie, maar veel meer door de grootte van de klassen, de concentratie van de leerlingen en de manier waarop de leerkrachten zijn voorbereid op hun taak.

De schrijvers erkennen zelf dat het boek theoretisch van inhoud is en melden dat het in de bedoeling ligt in een aantal vervolgedeeltes de praktijk aan de orde te laten komen.

Bij de inhoud van dit theoretische boek kunnen veel waarderende, maar ook een aantal kritische opmerkingen geplaatst worden. Aangezien echter de meeste lezers van Opbouw geen directe relatie hebben met het vrijgemaakte onderwijs, laat ik dat rusten. Het is vooral een boek voor hen, die met dat onderwijs te maken hebben.

M. Vrijmoeth – de Jong, Zwolle

J.Messelink en B.F.Mulder:
'Basistoerusting.

Een visie op gereformeerd basisonderwijs'.

Uitgave: GPC, Zwolle en GHBO, Zwolle, 1995.

228 pagina's, prijs f 19,50

Gebed

"Naarmate ons bidden inniger en dieper wordt, hebben we meer lief en lijden we meer(...) Het innerlijk gebed brengt ons zowel op de Tabor als in Getsémane. Als we God in al zijn heerlijkheid hebben gezien, zullen we Hem ook in al zijn ellende zien. En als we zijn afschuwelijke vernedering hebben beleefd, zullen we ook de schoonheid van zijn verheerlijking beleven."

Henry Nouwen,
Leven met een visioen

Maassluise Nederlands Gereformeerden betrekken eigen kerkgebouw

W.G. Versteeg, Maassluis

Van alle kanten roepen de kerkklokken in de Maassluise binnenstad op zondagmorgen tegen half tien de kerkgangers op tot de eredienst. Onder het toestromende volk bevinden zich ook Nederlands Gereformeerden.

Nee, ze hebben in Maassluis geen eigen kerkklok – de katholieken aan de overkant beieren voor twee! – maar ze zijn sinds kort wel in het bezit van een eigen kerkelijk centrum. De kerk was 27 jaar lang de gast in het gebouw van de Hervormde wijkge-

aangebrachte kunstwerk – het symbool van de kerk –, ontworpen door grafisch kunstenaar en gemeentelid Henk Valstar, werd plechtig onthuld. Joop Drop, de voorzitter van de Kerngroep die verantwoordelijk was voor de verbouwing, viel die eer te beurt. En alsof het zo heeft moeten zijn: de witte duiven die in de slotact van de ceremonie werden opgelaten, verkoren het symbool boven het vrije lucht-ruim.

De predikant ds Willem van der Veer baande zich vervolgens een weg naar de ingang en draaide met de sleutel de deur van het slot. Met hem ging een grote kinderschaar naar binnen, gevolgd door de rest van de aanwezigen. Terwijl de kinderen elders in het gebouw werden beziggehouden was er in de kerkzaal een kort samenzijn met de nodige toespraken. Het gebouw werd officieel aan de kerkeraad overgedragen en kunstenaar Henk Valstar lichtte het symbool toe.

Open Dag druk bezocht

Daarna was er Open Dag. De hele buurt was uitgenodigd. Zeer velen grepen de

gelegenheid aan om eens een kijkje te nemen in het vernieuwde gebouw. In de grote bovenzaal, de ruimte die bestemd is voor allerlei jeugdactiviteiten, was een tentoonstelling ingericht. Er viel een uitgebreid foto-verslag te bekijken van de werkzaamheden van de laatste maanden en de talloze financiële acties die de aankoop van De Kern mogelijk maakten. Ook was er een overzicht te vinden van alle gemeentelijke activiteiten, zoals de bijbelstudie-, gespreks- en gebedskringen, het jeugdwerk en de jaarlijks terugkerende diaconale actie voor de Oekraïne, AK '96. Men werd zelfs een blik gegund in de historie van de kerk.

Van tijd tot tijd leverden de vele jongere en oudere muzikanten die de

kerk rijk is, een muzikale bijdrage.

Voor de kinderen was er een ballon-oplaatswedstrijd en een heuse puzzeltocht door het gebouw.

De Open Dag werd afgesloten met het zingen van twee liederen in de kerkzaal, begeleid door gitaren en piano. Een dankbare lofprijzing voor God!

Zondagmorgen, half tien.

De volgende morgen om klokslag half tien begon de feestelijke openingsdienst in een volle kerkzaal. De lofzang werd ingezet met psalm 149, gevolgd door lied 320. Toepasselijk was het derde vers: "...Dat Hij met ons samen wil wonen, geeft ons de moed voor dit gebouw. Maar niet met steen en hout alleen is 't grote werk gedaan. 't Zal om onszelve gaan."

Een orgel ontbreekt in de kerkzaal, maar het gemis wordt meer dan goed gemaakt door het grote aantal muzikanten dat zich inzet. Maar liefst vier dwarsfluitistes, een celliste en een pianist begeleidden de zang. Later kwamen daar nog eens drie gitaristen bij.

Voordat de kinderen de dienst verlieten om naar de bijbelklas te gaan, boden ze de gemeente een cadeau aan, betaald uit eigen spaarpot. Aandoenlijk klonk hun lied. "Ik zegen jou in Jezus' naam. Hij bewijst zijn trouw. Hij blijft bij jou."

De kern van het evangelie.

De schriftlezing, verzorgd door een zuster uit de gemeente, bepaalde de aanwezigen bij het thema van de dienst, "de kern van het Evangelie" – ingegeven door de naam van het kerkgebouw. De predikant ds Willem van der Veer vatte in zijn preek naar aan-

*Hij, die naar
deze wereld kwam,
staat centraal!*

leiding van 1 Cor. 2:2 het evangelie kernachtig samen. Het geloof in de gekruisigde en opgestane Heer is de weg naar verzoening, naar het Leven. Onder verwijzing naar een in het symbool voorkomende bloem bemoedigde hij de gemeente: "Christus brengt je leven tot bloei!".

Na een muzikaal intermezzo gingen twee gemeenteleden, dochter en

Het nieuwe kerkgebouw in Maassluis.

meente De Ark. Een aantal maanden geleden kocht de Nederlands Gereformeerde Kerk het in de binnenstad gelegen gebouw De Kern, het voormalige onderkomen van het FNV. De gehele inventaris en zelfs de naam van het gebouw hebben ze overgenomen. Een heel toepasselijke naam voor een kerk omdat het daar toch gaat om het meest wezenlijke – de kern – van het bestaan.

Een feestelijk weekend

Na drie maanden verbouwen en opknappen werd er ter gelegenheid van de opening van het eigen kerkgebouw een feest gevierd, dat wel een heel weekend in beslag nam. Het begon allemaal op zaterdag 11 mei j.l. om 13.00 uur. Het op de gevel

vader, voor in dankgebed en besloot de gemeente het gebed met het zingen van "Onze vader in de hemel, heilig is uw naam".

Met een grote groep zangers – Maassluis is een gemeente met veel jeugd – leverde de jeugdvereniging "De Meerpaal" vervolgens een bijdrage aan de dienst.

Het lied "Samen in de naam van Jezus", de zegen en het amen-lied vormden de afsluiting van een feestelijke samenkomst. "Een bovenverwachting fantastische dienst, zelfs voor een ongelovige", schreef een gast later in het gastenboek.

Napraten na de dienst

En nog was het niet afgelopen. Het kon niet op, die dag. De middagdienst, die geleid werd door drs. W.G. Rietkerk uit Utrecht, stond in het teken van "eindtijd en toekomstverwachting", naar aanleiding van het door hem geschreven boek "De aarde en haar toekomst". Het was een dienst met nabespreking. Voor velen kennelijk boeiend genoeg om pas tegen half zeven vermoeid maar voldaan huiswaarts te keren.

Een uitdaging

Voor de Maassluisse Nederlands Gereformeerden was het een mooie afsluiting van een drukke periode. Het resultaat mag er zijn. Een prachtige kerkzaal met ruim 200 zitplaatsen, een grote hal met garderobe, ruime bijzalen geschikt voor tal van activiteiten en een grote keuken met een complete keukenuitrusting. Een stimulans voor het gemeentelieven maar ook een uitdaging om iets voor de omgeving te betekenen. En zo zien ze het ook in Maassluis. Een periode van bezinning dient zich aan. Welke mogelijkheden biedt het gebouw voor een gemeente die missionair en diaconaal wil zijn?

De kern waar het om gaat.

Het symbool van de kerk verwijst daarbij als het ware naar de Bron, waaruit men putten kan. Over de ronde groene kern – de aarde – zijn door de kunstenaar oud-christelijke symbolen aangebracht, een combinatie van het kruis en de griekse letter X – de beginletter van de naam van Christus. Hij, die naar deze wereld kwam, staat centraal! En Zijn Woord gaat uit over de aarde, gesymboliseerd door de twee boekbladen, het oude en nieuwe testament. En juist van Gods Woord en van Zijn Kracht moeten ze het ook in de Maassluisse gemeente hebben.

De kerkdienst op zondagmorgen.

Regionaal

Den Helder

In 1994 werd de Lutherse gemeente in Den Helder opgeheven. Het kerkgebouw werd te koop aangeboden. De door de leden van de Nederlands Gereformeerde kerk toegezegde financiële steun bleek voldoende om een hypotheek ten behoeve van de aankoop van het gebouw af te sluiten.

Het beheer van het gebouw werd ondergebracht in de Stichting Behoud Monument Lutherse Kerk te Den Helder. Op 17 januari 1995 vond de overdracht plaats. Uit het jaarverslag van de Stichting lichten we het volgende:

De Nederlands Gereformeerde zusterkerken werden in januari aangeschreven met een verzoek om steun in de vorm van giften of obligaties. Dankbaar werd geconstateerd dat dit verzoek heeft geleid tot een aantal ruime giften en leningen. Daarnaast werden ook van particulieren in en buiten Den Helder giften ontvangen. Dat de kerk zich inmiddels een plaatsje heeft verworven als monument bleek uit het feit dat de opening van de Open Monumentendag vanuit dit kerkgebouw plaats vond.

De exploitatie

Om het gebouw goed te exploiteren zijn naast uitgaven ook inkomsten nodig. De hoofdhuurder is de Nederlands Gereformeerde kerk te Den

Helder. De Stichting Wereldwinkel Den Helder huurt de voormalige kosterswoning. Dankzij de goede akoestiek en een mooi pijporgel leent de kerkzaal zich goed voor muziekkuitvoeringen. Er is door de muziekcommissie stevig aan de weg getimmerd om het gebouw als zodanig meer bekendheid te geven in de regio. In de zomermaanden werd een serie zomeravondconcerten gegeven, die goed werd bezocht. Inmiddels heeft een koor de kerkzaal in gebruik als repetitieruimte en zijn er onderhandelingen gaande met een tweede koor.

Veel onderhoudswerk kon in eigen beheer uitgevoerd worden. Er is een begin gemaakt met het opknappen van de crêcheruimte en de bovenzaal. Lekkage van het dak werd verholpen en er werd een tochtdeur aangebracht in de gang.

Tot slot

Het eerste jaar is een goed jaar geweest. Dankbaar mocht het bestuur vaststellen dat 'de sprong in het diepe' niet fataal is geweest. Men is blij met alle goede reacties (niet alleen op financieel gebied) en met al het werk dat is verzet om het gebouw goed te beheren. De begroting voor 1996 is sluitend. Om echter ook in de komende jaren voldoende financieel draagvlak te hebben is de stichting op zoek naar donateurs die het voortbestaan van dit kerkelijke monument een warm hart toedragen. Inlichtingen bij het secretariaat van de stichting: Ruyghweg 164, 1781 DR Den Helder; 0223-617128.

Tineke Algra-van Veen

Niet door geweld maar door Geest (5) (Zacharia)

Koos Veeffkind

De repetitie van het tempelkoor was afgelopen. Jesua had de nieuwe melodie voorgezongen, terwijl hij zichzelf begeleidde op een van de harpen die altijd in de bijgebouwen van de tempel aanwezig waren. De zangers en speellieden hadden de wijs vlug te pakken. Als ze nog een paar keer oefenden, konden ze de nieuwe lofzang op de volgende sabbat al ten gehore brengen.

Aan de ingang van de repetitiehof had Mattanja gekeken en geluisterd naar de aanwijzingen die zijn vader aan de andere levieten gaf. Nu liepen vader en zoon over de voorhof van de tempel. Enkele priesters waren bezig met het avondbrandoffer. Levieten ruimden de resten van een lange dag op. Vroeger was op dit uur de hogepriester uit het heiligdom gekomen. Na het reukoffer had hij dan altijd de mensen in de voorhof gezegend. Maar nu was er geen knecht van God die de oude woorden sprak: 'Jahweh zegene u en Hij behoede u...'. Er was zelfs geen reukofferaltaar meer in de tempel. Dat had de syrische koning twee jaar geleden meegenomen naar Antiochië, de hoofdstad van zijn rijk. Behalve het gouden altaar had hij ook de zevenarmige kandelaar meegenomen, de tafel der toonbroden en al het andere goud dat er in de tempel was. Het heilige was leeg: er werd niet meer gebeden tot God en gezegend namens God.

'Als wij niet meer tot God spreken, Mattanja', zei Jesua tot zijn zoon, 'wie moet het dan doen?' 'Als wij niet meer tot God spreken, spreekt God nog wel tot ons, vader', merkte de jongen op. 'Kijkt u maar: het avondbrandoffer wordt nog gebracht!' 'Dat is waar', antwoordde Jesua. 'God blijft trouw, ook al zijn wij ontrouw. Ik ben blij dat je dit ziet en dat je dit zegt'.

Ze liepen de tempelpoort door, de stad in. 'Hebt u nog iets over de koning gehoord, vader?' vroeg Mattanja. 'Koning Antiochus?' zei Jesua. 'Die is inderdaad niet dood. Hij is op weg naar Jeruzalem. Jason, de hogepriester, staat met zijn manschappen klaar om hem op te vangen. Ze zijn niet van plan om te wijken. Ik zie de toekomst donker in'.

Plotseling was er rumoer in de straat waar ze door liepen. Late reizigers, pas aangekomen, vertelden opgewonden: 'De Syriërs komen niet! Ze trekken Jeruzalem voorbij! Ze volgen de kustweg. Ze gaan regelrecht naar Antiochië terug!'

Uit alle huizen kwamen mensen, die juist aan de avondmaaltijd begonnen waren, naar buiten. Even later stonden overal groepjes mannen en vrouwen, opgewonden en druk gebarend, het nieuws te bespreken. Met open mond luisterden de kinderen ernaar.

Het was te begrijpen dat de mensen opgelucht ademhaalden. Twee jaar geleden, toen hij de tempelschatten roofde, was koning Antiochus met groot machtsvertoon, – paarden, olifanten en manschappen – de stad binnengetrokken en had daar een waar schrikbewind uitgeoefend. Deze keer viel het klaarblijkelijk mee.

De koning stuurde een afvaardiging onder leiding van zijn hoogste belastingambtenaar naar Jeruzalem. Volgens de geruchten was die aan het onderhandelen met de oudsten van de stad en verliepen de besprekingen in een goede verstandhouding. De Syriërs vroegen wel veel geld, maar voor de rest waren zij erg vredesgezind. Het zou allemaal met een sisser aflopen.

Jesua en Mattanja liepen haastig door. Ze hadden een lange dag achter de rug en ze verlangden naar rust. Hun bed stond gespreid bij Jesua's zuster, die in Jeruzalem woonde, aan de rand van de stad. Daar aangekomen verfristen ze zich. Ze gebruikten de maaltijd en spoedig daarna waren ze diep in slaap.

Moeiten na de afscheiding

Op 4 december 1935 werd in Gameren een herdenkingssamenkomst gehouden i.v.m. het 100-jarig bestaan van de gereformeerde kerk.

De plaatselijke predikant, ds. A. J. Stolte, hield een uitvoerige herdenkingsrede, waarin gesproken werd over het wel en wee. Het is jammer, dat de bewaarde kerkeraadsnotulen beginnen in 1851. Voor die tijd zullen er ook wel notulen zijn gemaakt, maar die zijn wellicht zoekgeraakt. Gelukkig zijn er vanaf 1835 wel ledenregisters met wat aantekeningen, zodat er over de eerste periode van de afscheiding in Gameren nog wel iets te vertellen valt. Wat voor mensen waren het eigenlijk, die zich afscheidden van de hervormde kerk?

In het ledenregister worden als eerste ouderlingen genoemd Willem van Haften en Jacob Baijense. Ze waren beiden ongeveer 45 jaar. De eerste diakenen waren Johannes van de Werken, die reeds voor de afscheiding zijn boomgaard ter beschikking stelde voor het houden van samenkomsten, en Hendrik Mels van de Oever. De vier broeders hadden weinig letters gegeten, moesten hard werken voor de kost, maar waren bereid hun krachten te geven aan de kleine gemeente.

Ds. Stolte wees er op, dat ze zich hadden afgescheiden „niet van de onzichtbare kerk, en van allen, die in Christus Jezus zijn, maar... van de gedeformeerde kerk, waar reglementen meer gehoor kregen dan Gods Woord”.

Evenals in andere plaatsen ging het pad van de afgescheiden kerk van Gameren niet over rozen. In het ledenregister staat achter de naam van de genoemde diaken Van de Oever ongeveer het volgende vermeld: Geschorst 16 juli 1838. Als lid gecensureerd 22 juli 1838. Afgesneden 14 april 1839. Van de Oever stond niet alleen. Tegelijk met hem werden nog een aantal leden afgesneden. Hij stond aan het „hoofd” van een groep.

De vraag waarom het met de jonge Van de Oever mis ging, is bekend uit overlevering. Van hem werd gezegd, dat hij een „bekeerd mensch” was. Hij was zondags dan hier en dan weer daar te vinden. Hij vormde om zich heen een kring van mensen en hij was de „voorganger”.

Ds. Stolte zei in 1935 hierover het volgende:

„...onze vaders ... hebben (door de censuur – v.W.) te kennen gegeven, dat hier zich een richting openbaarde, die in allerlei opzicht het Woord des Heeren uitbreidde naar ... geestdrijverij, een richting, waarmee men niet verder kon samengaan. Ongezond in de Schriftbeschouwing, ongezond in de prediking, ongezond in de valse scheiding tusschen natuur en genade...”

Er is hier nog wel meer van te zeggen.

Ds. Stolte wees er in 1935 op, dat de ideeën van Van de Oever na zoveel jaren beslist niet zijn verdwenen.

Integendeel, ze zijn ook in 1996 nog zeer levend, niet alleen in de Bommelerwaard, maar ook elders.

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Voor de kinderen

In deze puzzel stelt elk cijfer een bepaalde letter voor. Is het antwoord op een vraag b.v. oog en staat erbij 3 7 11 dan zet je een o in het vakje 3 en 7 en een g in het vakje 11. Als je het goed hebt gedaan verschijnt er een tekst uit Handelingen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55
56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66
67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77
78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88
89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99

- Hoe heet de nieuw gekozen apostel? (Hand. 1:26)
1 96 55 63 81 39 13 45
- Hoe vertoonde de Heilige Geest zich aan de discipelen met... (vier woorden Hand. 2:3)
86 17 77 5 99 18 27 9 89 20 95 74 48 84 8 50
- Waar lag Lybië bij? (Hand. 2 : 10)
14 65 94 82 29 93
- Wat hadden de discipelen volgens de spotters teveel gehad? (Hand. 2:13)
7 47 24 90 73 26 6 28
- Ongeveer hoeveel mensen lieten zich dopen de eerste dag? (Hand. 2 : 41)
33 12 85 30 92 70 71 60 41 22 33
- De Raad noemde Petrus en Johannes ... en eenvoudige mensen (Hand. 4:13)
79 57 67 44 62 56 10 16 49 88 92 68
- De discipelen spraken het Woord Gods met ... (Hand. 4:31)
20 97 76 64 53 91 92 39 40 15 31 39 98
- Wat verkocht Jozef en gaf het geld aan de discipelen? (Hand. 4:37)
2 11 52 87 4
- Waar legden de mensen de matrassen met zieken. (Hand. 5:15)
89 69 4 13 96 78
- Wat was de naam van de Farizeeër uit de Raad. (Hand. 5:34)
42 2 54 95 62 39 36 38
- Welke man had ongeveer 400 volgelingen. (Hand. 5:36)
19 35 73 61 92 21 45
- Welk woord gebruiken ze in Hand. 4:33. De apostelen gaven hun ... van de opstanding van de Here Jezus?
58 56 80 51 37 23 43 28 71 45
- In welke gang van Salomo preekten de discipelen? (Hand. 3:11)
75 70 39 38 34 25 42 3 66 72
- Ander woord voor ruzie maken. (Hand. 6:9)
94 34 92 24 80 26 71 89 83 49 66
- Stefanus werd vals beschuldigd dat hij ... woorden tegen God en Mozes had gesproken. (Hand. 6:11).
38 95 89 46 24 32 62 59 11 44

G. Wijkhuizen-van Vuuren

De oplossing van de vorige maal was: Johannes doopte met water maar gij zult met de Heilige Geest gedoopt worden.

Van huis uit...

Buiten beeld

Wanhopig zoek ik in mijn jaszak naar een gulden voor de winkelwagen. Er staan mensen achter me en ik voel hun ongeduld. Het lukt me niet er uit te komen. Geen gulden, geen wagen, geen boodschappen.

Maar opeens is er iemand die ik ken. Ze komt bij me staan, pakt mijn arm en zegt: 'Kom maar mee, je hoeft hier helemaal niet te zijn'.

Ik wring me los. Ik moet boodschappen doen. Maar weer pakt ze me vast en trekt me mee naar buiten. Ze lijkt zo aardig, maar ze laat me niet gaan. Ze dwingt me met haar mee te lopen. Wat wil ze toch van me?

Dan zie ik dat ze een gebaar maakt naar iemand op straat. 'Ik heb haar gevonden, hoor!' zegt haar mond. Ook dat is iemand die ik ken, maar de naam ben ik kwijt. Ze doen tegen me alsof ik een kind ben, nemen me mee en praten over me, alsof ik er niet bij ben. 'Ze is gek', denken ze. Maar ze raken me niet echt aan. Ze kunnen niet bij me komen, er zit iets onzichtbaars tussen hen en mij.

Ben ik in de war, weet ik niet meer waar ik moet zijn? Waar is mijn huis, waar zijn de mensen waar ik van houd? Mijn mond voelt stijf en mijn lippen kunnen amper woorden vormen. Ik wil wat zeggen.

'Van het einde des lands roep ik tot U omdat mijn hart bezwijkt'. 'Mijn verwanten staan van verre...'. Flarden van psalmen. Ze willen mijn mond niet uit. Ik probeer het wel maar niemand verstaat me...

Zo word ik wakker. Ik lig in bed. Toch in slaap gevallen tegen de morgen. En dan die vreselijke droom.

Want soms is er teveel op een dag. Dan heb je moeite om in een gesprek bij de les te blijven. Een naam die je je niet kunt herinneren. Een verhaal dat je al eerder gehoord moet hebben en dat toch nieuw voor je is. Een oude dame in het verpleeghuis die niemand meer kent. En je eigen gepieker over een van de kinderen. Een vreemd pijntje ergens in je lijf. Dat zijn de ingrediënten voor een slechte nacht. Ik ben blij dat ik weer wakker ben. Zo voelt het dus om oud, eenzaam en van alles verlaten te zijn. Dan zeggen ze in de kerkelijke gemeente waar ik bij hoor: 'Wie gaat er deze maand naar haar toe? Ze heeft er wel niet zoveel weet van, maar we mogen haar niet vergeten.'

En daar zit ik dan in mijn cocon. Ik zie vreemde mensen komen en gaan. Ik weet inderdaad niets meer. En dan toch: flarden van psalmen, bijbelteksten. Mensen verzorgen mijn lichaam tot de dood er op volgt. Hun woorden bereiken mij niet meer. Maar woorden van God, diep geworteld in het hart. Er niet meer uit de branden. Hoe vaak heb ik dat niet gezien en gehoord bij ver weggezakte mensen.

Maak je maar geen zorgen voor de tijd. Hij is er dan nog. Ik kijk op de wekker. Het is bijna vijf uur. Ik draai me om en val in slaap.

Ytje Veeffkind-Eenkhoorn

De gaven van de Geest

Paapse mis

H. Algra, Den Helder

1. Wij komen niet te - kort aan ga - ven van Gods Geest:
ge - schen - ken lig - gen klaar voor kin - de - ren van het feest

2. Wij hoe - ven maar te vra - gen: God schenkt ze uit zijn schuur.
Wij hoe - ven maar te vra - gen: Hij vult ons met zijn vuur.

3. Wij hoe - ven niet te vre - zen dat wij be - rooi - den zijn.
Wil - len wij die - naar we - zen, wij zul - len ko - ning zijn.

4. De Heer was - te de voe - ten van Pe - trus, sterke rots.
Zo gaf Hij ons een voor - beeld, zo breekt Hij on - ze trots.

5. Wij moe - ten el - kaar tot voe - ten, el - kaar tot han - den zijn.
Nie - mand mag bij ons een - zaam, nie - mand ver - ban - nen zijn.

6. Wij moe - ten el - kan - ders ga - ven ont - dek - ken tot eer van God.
Wij moe - ten el - kan - ders ga - ven ge - brui - ken in dienst van God.

7. Dan toont een vol - heid veel - kleu - rig de wijs - heid van onze Heer.
Dan toont een vol - heid veel - kleurig de we - reld zijn liefde, zijn eer.

Het is al een tijd geleden, maar de situatie staat me nog levendig voor de geest. Je neemt een studievriend mee naar jouw Nederlands Gereformeerde kerk. Niet zomaar een vriend. Hij bekleedt een kerkelijk ambt in de Rooms-Katholieke kerk. En laat nu uitgerekend op die zondagmiddag de dominee over de 'vervloekte paapse mis' preken. Ik had het kunnen weten, zondag 30 was aan de beurt. Maar ja, daar denk je niet aan als je thuis een afspraak maakt.

Eerlijk gezegd heb ik die middag niet zo erg opgelet. Ik was veel te bang dat de dominee iets zou zeggen dat tot een vertroebeling van onze vriendschap zou leiden. En dan alleen die 'vervloekte afgoderij' al: hadden de opstellers van de catechismus dat nu niet even iets anders kunnen formuleren? Al was het alleen maar voor deze zondagmiddag. Nu zat ik in de kerk naast iemand die zich regelmatig bezondigde aan vervloekte afgoderij.... De dominee legde het allemaal uit voor de gemeente. Voor mijn idee op een genuanceerde manier. Hoewel: je wist maar nooit. Hoe komt zoiets over? In ieder geval hoorde ik met een zucht van verlichting het 'amen' na de preek. Misschien dat die zucht nog een paar banken verder te horen was. Na afloop van de dienst vroeg ik onze gast voorzichtig hoe hij de preek had gevonden. Hij leek er niet mee te zitten. Met zijn sappige zuidelijke accent, zeer verwant aan dat van Thijs Wöltgens, zei hij: "Och, iedereen heeft toch zo zijn eigen ideeën?" "Ja, maar stoor je je daar niet aan?" wilde ik nog even voor mijn eigen zekerheid weten. "Nee hoor, absoluut niet, geen sprake van. Ik ga toch niet naar jullie kerk om een preek van een pastoor te horen?"

Tekst: Johan Klein
Melodie: Harry van der Veen

LACHEN OM DE KERK

Spreekbeurt

In de oorlogsjaren stond in Joure nu wijlen ds. Voerman. Deze predikant stond bekend om zijn bijzonder mooie preektrant, maar ook om zijn humor. In of omstreeks 1946 was er in de provincie Groningen een commissie, die een dominee had gevraagd voor de één of andere gelegenheid een spreekbeurt te verzorgen, maar deze liet een paar dagen van tevoren weten, niet van huis te kunnen, omdat de ooevaar eerder kwam dan verwacht was. Wat nu? De commissie zat met de handen in het haar, want alles was georganiseerd: de zaal was afgehuurd, advertenties waren geplaatst, enz. Eén van de commissieleden kwam met het idee ds. Voerman van Joure te vragen. „Als die vrij is, dan komt hij en hij schudt zoiets uit zijn mouw”, aldus de zegsman. En hij kwam! Hij hield een gloedvolle rede en ieder was meer dan tevreden. Maar wellicht door de spanning en de daarop gevolgde ontspanning vergat men ds. Voerman zelfs te bedanken voor zijn komst, laat staan dat men hem vroeg om opgave van honorarium en onkosten. Enfin, ds. Voerman ging weer met de door hem gehuurde taxi naar Joure en dacht bij zichzelf: Dat komt wel goed. Als ik tenminste de gemaakte onkosten maar vergoed krijg. Hij wachtte: één, twee, drie weken en zie, er gebeurde niets. Hij hoorde taal noch teken. Hij schreef het commissielid waarmee hij contact had gehad, toen een briefkaartje met daarop: Esther 6:3, en ondertekend met: Mordechai Voerman. Het commissielid, nieuwsgierig geworden, nam meteen de Bijbel ter hand (toen nog de Statenvertaling) en las aldaar: „Toen zei de koning: Wat eer en verhoging is Mordechai hiervoor gedaan? En de jongelingen, des konings dienaren, zeiden: Aan hem is niets gedaan. Prompt kreeg ds. Voerman de week daarop zijn honorarium en onkostenvergoeding toegestuurd.

J. Muller, Marum

Dit artikel werd gepubliceerd in het blad: „Contact over water”, d.d. april 1996. Ds. J. Voerman moet onder de predikanten een aparte figuur geweest zijn, die erg spontaan en vindingrijk was. Ter aanvulling vermelden wij wat wij over deze dominee lazen in het boek: „GEDENKT UW VOORGAN-

GERS” – deel V – van Joh. de Haas: „Hij preekte eens over Jozef, de man van moeder Maria en hij vroeg: „Wie weet wat van Jozef te zeggen? Niemand? Nu, ik ook niet, want er staat geen woord van hem in de Bijbel! (Hilariteit). En toch, en toch, Jozef was niet iemand met een half ons hersens en een verstand als een kip zonder kop”.

De gemeente glimlachte en hij vervolgde: „Daar kun je om lachen, maar ik kan je nog meer vertellen over Jozef.” En dan begon hij over de deugden van Jozef...

Voor een tijd werkte hij in de Noord-oostpolder. De arbeiders, die haar in cultuur moesten brengen, zaten in ongezellige houten barakken en V. bezocht ze, om wat fleur in hun leven te brengen. Hij wist hoe hij met het ruige volk moest omgaan. De eerste keer vroeg hij of zij konden zingen. Het enthousiasme was niet groot. Of ze de Internationale kenden. Ja, die kenden ze en ze zouden het eens laten horen. Luid klonk het door het zaaltje, dat morgen de proletariërs zouden heersen. Toen vertelde hij hen, dat hij nog een andere internationale kende: „Er ruist langs de wolken”. En... hij kreeg hen mee. En hij mocht de volgende keer weer komen.” (a.w. pag. 272).

O. Mooiweer, Enschede

Kerknieuws

Adres candidaat

A. Beeftink te Zeist

Ingaande 1 juni 1996 luidt het adres van de fam. Beeftink: Wormerveer, Riouwstraat 59, 1521 SC. Tel.: 075 - 6 214 593.

Doctoraal examen theologie

Het college van hoogleraren van de T.U. Apeldoorn deelt mede dat op 29 april de heer K. Smouter te Apeldoorn het doctoraal I-examen met goed gevolg heeft afgelegd.

Hoogeveen

Gaat u op vakantie in Drenthe en bent u van plan de diensten van de NGK te Hoogeveen te bezoeken? Van 30 juni om 17.00 uur t/m 11 augustus zijn er samenkomsten 's ochtends en 's middags gezamenlijk met de CGK. De diensten worden gehouden in de Centrumkerk aan de Echtenstraat 34 te Hoogeveen. Aanvangstijden: 9.30 uur en 17.00 uur, met uitzondering van

14 juni om 9.00 uur in plaats van 9.30 uur.

Wormer

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op drs. J. de Jonge, predikant te Hengelo (O).

Onder andere(n)

Cahier 25: Mancho - Manlief

Dit boek is uitgegeven, binnen de Cahier-serie van het Christelijk Studiecentrum (ICS), cahier 25, 128 pagina's. 'Mancho-Manlief' kan besteld worden door overmaking van f 17,50 op giro 2247500 t.n.v. Chr. Studiecentrum ICS Amsterdam o.v.v. Cahier 25. Evt. informatie: tel. 020 - 6 257 141.

De Spil opent haar deuren in Giessenburg

plaats voor retraite in de Alblasserwaard Retraites

De Spil biedt gastvrijheid aan mensen die er een paar dagen 'uit' willen en tijd willen nemen om God te zoeken. De dagelijkse gebeden in de kleine kapel en de maaltijden geven wat structuur aan deze zoektocht. Ook groepsgewijs kan men De Spil bezoeken. Een bijbelkring, een groep collega's, vrienden, mensen die zich inzetten in kerk en samenleving. Er is een gastenverblijf waar 12 personen kunnen overnachten. Stichting De Spil is interkerkelijk. Tientallen vrijwilligers zijn bij de activiteiten betrokken. In het comité van aanbeveling vindt u de namen van: Jurjen Beumer - Otto de Bruyne - Niek van Exel - Drs. Bernard Rootmensen - Drs. W.G. Rietkerk - Ds. P.B. Suurmond - Jongeren op weg / Kees van Luyn - Edward de Kam - Kloostergemeenschap Emmaüs / Maarssen. Het adres van de Stichting luidt: De Spil, Peursumseweg 57 3381 KT Giessenburg, tel. en fax: 0184-652895, tussen 9 en 17.00 uur. Postbank: 43.800.30 t.n.v. penningmeester St. 'De Spil' te 's-Gravendeel.

Werkgroep recreatie lichamelijk gehandicapten

Een lichamelijke handicap en toch op vakantie in de volgende twee vakantieweken:

16-20 september a.s. is er een midweek vakantie in het 'Timmerholt' in Westerbork. De reis wordt gekenmerkt

door een kleine groep van 10-12 gasten en evenzoveel begeleiders. Men logeert in aangepaste bungalows. Het programma wordt in overleg met de gasten vastgesteld.

26 oktober - 2 november hebben we nog plaats in het Rooseveltshuis. Dit is een geheel aangepast vakantiecentrum in de bossen bij Doorn. Het biedt plaats aan ± 40 gasten en ook daar is (deskundige) begeleiding aanwezig. In deze week zal ook een arts en een predikant meegaan.

Ook beheert de werkgroep een aangepaste caravan met ruime voortent, geheel ingericht voor 4 personen op de camping 'Het Grote Bos' in Doorn. Gedurende het zomerseizoen zijn nog meerdere weken beschikbaar voor b.v. een gezin met een gehandicapt kind of ouder, dat liever een individuele vakantie wenst.

Voor meer informatie of inschrijfformulieren kunt u terecht bij het secretariaat van de werkgroep: Ans Boshuis of Juul van Oord, p/a Florijnslag 26, 3991 WL Houten, tel. 030 6379806 of 030 6351931.

Opvoeding en geloofsopvoeding in de huidige samenleving

Van het christelijk onderwijsblad

BEZINNING verscheen een themanummer waarin uitvoerig aandacht besteed wordt aan *opvoeding en geloofsopvoeding in de huidige samenleving*. Vele ouders zitten met vragen over het opvoeden van hun kinderen. De geloofsopvoeding, het kinderen erop wijzen hoe ze dienen te geloven en hoe ze als christen in de huidige samenleving dienen te leven, verkeert in een crisis.

Na een periode waarin strenge regels gehanteerd werden, volgde een tijd waarin de anti-autoritaire opvoeding de trend werd. Regels en normen werden als knellend ervaren. Nadat de nadelen van de anti-autoritaire opvoeding duidelijk geworden waren, worden de laatste jaren in toenemende mate pleidooien vernomen waarin gewezen wordt op het belang van regels en normen bij het opvoeden.

Als een duidelijke bijbelse visie bij de opvoeding ontbreekt, volgt men snel wisselende trends en gaat men mee met de opvoedingsmode van de dag. Zo veranderen de adviezen van de pedagogen naar gelang de trend in een bepaalde tijd. Ook in christelijke gezinnen en scholen is dat vaak het geval. Daarom is bezinning op de bijbelse normen voor opvoeding en

geloofsopvoeding van groot belang. In het themanummer wordt erop gewezen dat de normen voor opvoeding liggen in de Bijbel en dat kinderen de weg die ze kiezen voor het bereiken van hun levensdoel moeten leren toetsen aan het Woord van God.

In het themanummer worden ideeën gegeven om in de christelijke gemeente te komen tot gezamenlijke bezinning op geloofsopvoeding om zo elkaar als christen-ouders tot steun te zijn bij de geestelijke vorming van kinderen. Ook de mogelijkheden die kerkeraden daarbij hebben komen aan de orde.

Het *themanummer van BEZINNING* kan besteld worden door f 3,00 over te maken op *girorekening 2.974.537* van adm. BEZINNING te Amersfoort o.v.v. *themanummer geloofsopvoeding*.

Het Centrum Voorlichting Christelijk Onderwijs, uitgeefster van BEZINNING, is gaarne bereid op een gemeenteavond een lezing te verzorgen over onderwerpen als New Age, occultisme, de bijbelkritiek, geloofsopvoeding, islam en christelijk geloof, de situatie in het christelijk onderwijs. Inlichtingen bij het secretariaat: tel. 0342-414479.

*'In vrede kan ik mij te ruste begeven
en aanstonds inslapen,
want Gij alleen, o Here, doet mij veilig wonen'*

Door God is opgenomen in Zijn Huis onze lieve moeder en oma

BERTHA VAN MEERKERK-STAM
weduwe van Gerrit van Meerkerk

op de leeftijd van 76 jaar.

Sliedrecht: Geertje van Meerkerk

Papendrecht: Arie van Meerkerk
Janny van Meerkerk-Meijer
Bart

Alblasserdam: Johan van Meerkerk
Mary van Meerkerk-van Galen
Robert en Thomas

Sliedrecht: Gert van Meerkerk
Janneke van Meerkerk-Verhoef
Jesse en Bram

Bleskensgraaf: Kees van Meerkerk
Alie van Meerkerk-Terlouw
Linda, Gerdien en Martin

GEEN BLOEMEN

13 mei 1996
Correspondentieadres:
Geulstraat 30
3363 HS Sliedrecht

De begrafenis heeft vrijdag 17 mei op de begraafplaats te Sliedrecht plaatsgevonden.

In God geborgen is ontslapen onze lieve tante

Lena Vos

* 3 augustus 1912

† 19 mei 1996

Nichten en neven

Alblasserdam, mei 1996
Blokweerweg 40^a

Correspondentie-adres: B. Hoogendijk-Vos
Vechtstraat 5
2953 CV Alblasserdam

De begrafenis heeft donderdag 23 mei op de begraafplaats te Alblasserdam plaatsgevonden.

Het NEDERLANDS GEREFORMEERD SEMINARIE te AMERSFOORT

Stelt de inschrijving open voor het volgen van de colleges voorbereidend op het kandidaatsexamen Theologie.

Men kan zich aanmelden bij:

1. de rector, ds. J. Stuij, Nesweg 1, 8267 AT Kampen, tel. 038-338 83 98
2. de secretaris van de Raad van Docenten, ds. J.J. van Es, De Reede 56, 8321 DB Urk, tel. 0527-68 26 26

Ter informatie kan een studiegids worden aangevraagd bij het Secretariaat van de Stichting, Zeegat 34, 3224 SJ Hellevoetsluis, tel. 0181-32 74 25.

